

Jotta yksikään uhri ei kokisi vähättelyä

Digitaalinen väkivalta tunnetuksi poliisissa

Terhi Sampanmaa-Matilainen

10/2022

TIIVISTELMÄ

Terhi Sampanmaa-Matilainen: Jotta yksikään uhri ei kokisi vähättelyä. Digitaalinen väkivalta tunnetuksi poliisissa

Opinnäytetyön muoto: Narratiivinen kirjallisuuskatsaus

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Antti Jääskeläinen

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Maailma teknologisoituu huimaa vauhtia ja erilaiset älylaitteet ovat osin helpottaneet elämäämme. Kehityksellä on myös varjopuolensa. Teknologisoituminen on monimuotoistanut myös väkivallan tekemuotoja. Teknologisia välineitä pystytään hyödyntämään alkuperäisestä käyttötarkoituksesta poiketen myös rikoksen tekovälineenä. Puhutaan uudehkosta ja vielä osin tuntemattomasta käsitteestä – digitaalisesta väkivallasta.

Digitaalinen väkivalta on väkivallan muoto, missä käytetään apuna teknologian tarjoamia välineitä. Digitaaliselle väkivallalle on tyypillistä sen näkymättömyys. Teot ovat mahdollista toteuttaa maantieteellisesti kaukaa. Se on täysin ajasta ja paikasta riippumatonta, minkä vuoksi digitaalinen väkivalta on erityisen haavoittavaa uhreille. Digitaalista väkivaltaa saatetaan edelleen vähätellä ja sen tunnistamisessa on ollut haasteita, jopa poliisin taholta.

Opinnäytetyö toteutettiin narratiivisena kirjallisuuskatsauksena. Työssä selvitetään, mitä on parisuhteessa tapahtuva digitaalinen väkivalta ja miten se tunnistetaan rikosoikeudellisesti.

Johtopäätöksenä todetaan digitaalisen väkivallan olevan monimuotoinen ja laaja ilmiö. Rikosoikeudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna digitaalinen väkivalta voi täyttää usean eri rikosnimikkeen tunnusmerkistön vaatien aina tapauskohtaisen harkinnan. Viranomaisten, kuten poliisin, on tärkeää tunnistaa ilmiö ja sen mahdollistamat tekotavat, jotta digitaaliseen väkivaltaan osataan puuttua asianmukaisesti.

Sivumäärä: 36

Tarkastuskuukausi ja vuosi: 10/2022

Avainsanat: digitaalinen väkivalta, lähisuhdeväkivalta, parisuhdeväkivalta, kirjallisuuskatsaus

1 JOHDANTO	1
2 VÄKIVALTA	3
2.1 Väkivallan määrittely	3
2.2 Väkivallan luokittelu	3
3 TUTKIMUSASETELMA	6
3.1 Opinnäytetyön aihe ja rajaus	6
3.2 Tutkimusongelma ja -kysymykset	7
3.3 Kohderyhmä ja tavoite	7
3.4 Aiemmat opinnäytetyöt Poliisiammattikorkeakoulussa	8
3.5 Tutkimusmenetelmänä kirjallisuuskatsaus	8
3.5.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus	9
3.5.2 Systemaattinen kirjallisuuskatsaus	10
3.5.3 Meta-analyysi	10
3.6 Valittu tutkimusmenetelmä, aineistonkeruu- ja analyysimenetelmät	11
4 DIGITAALINEN VÄKIVALTA PARISUHTEESSA	11
4.1 Digitaalisen väkivallan määrittely	11
4.2 Digitaalisen väkivallan tekovälineet	13
4.3 Digitaalisen väkivallan uhrien näkökulmasta	17
4.4 Aiempia tutkimuksia parisuhteessa tapahtuvasta digitaalisesta väkivallasta	18
4.4.1 Suomessa tehtyjä tutkimuksia	18
4.4.2 Kansainvälisistä tutkimuksista	19
5 MILLOIN DIGITAALINEN VÄKIVALTA PARISUHTEESSA VOI ILMETÄ RIKOKSENA?	19
5.1 Minkä rikoksen tunnusmerkistön digitaalinen väkivalta voi täyttää?	20
5.1.1 Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaaminen, rikoslaki 24 luku	20
5.1.2 Vapauteen kohdistuvat rikokset, rikoslaki 25 luku	23
5.1.3 Tieto- ja viestintärikokset, rikoslaki 38 luku	25
5.2 Missä menee rikollisuuden raja?	26
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	28
6.1 Pohdintaa tutkimustuloksista	28

6.1.1 Ensimmäinen tutkimuskysymys	28
6.1.2 Toinen tutkimuskysymys	29
6.2 Luotettavuuden arviointi ja eettisyys	30
6.3 Jatkotutkimusaiheet.....	32
LÄHTEET	33

”Harmittaa ehkä eniten se, ettei minua otettu tosissaan. Ei vanhempani, eikä poliisit. Se minua edelleen itkettää.”, vastasi eräs kokija Naisten Linjan Turv@verkko-hankkeen vuonna 2018 teettämään verkkokyselyyn digitaalisen väkivallan kokemuksista (Hakkarainen 2019, 75).

1 JOHDANTO

Maailma muuttuu ja teknologia kehittyy koko ajan huimaa vauhtia. Teknologian kehittyminen antaa meille paljon mahdollisuuksia, tehden elämästämme joiltain osin jopa helpompaa. Pystymme etäyhteyden avulla, älypuhelimella, tarkistamaan asuntomme lämpötilan ja viilentämään sitä tarvittaessa; tai pystymme esimerkiksi tarkistamaan, jäikö asuntoon valot päälle ja hallinnoimaan niitä etäältä. Voimme seurata lapsemme tai vaikka lemmikkieläimemme liikkeitä GPS-paikantimen avulla tuoden turvallisuuden tunnetta itsellemme. Kaikki on hallussamme, langat ovat käsissämme. Teknologian kehittyminen muuttaa myös rikollisuuden muotoa. Yhtä lailla se avaa ovet monipuolimpiin rikoksen tekemuotoihin. Älylaitteita, mitkä ovat suunniteltu käytettäväksi aivan eri tarkoitukseen, pystytään hyödyntämään esimerkiksi puolison seuraamisessa eli stalkkaamisessa.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on poliisin näkökulmasta katsottuna tarkastella mitä on parisuhteessa tapahtuva teknologisin välinein toteutettu väkivalta, ja miten se tunnistetaan rikosoikeudellisesti. Teknologian avulla tehdystä väkivallasta käytetään yleisellä tasolla termiä digitaalinen väkivalta. Käsitteenä digitaalinen väkivalta on suomalaisessa väkivaltakeskustelussa suhteellisen tuore (Ruuskanen 2020, 41). Sinänsä digitaalista väkivaltaa on jonkin verran tutkittu, ja se on ollut esillä myös mediassa, mutta ilmiön tunnistamisessa ja siten myös siihen puuttumisessa on vielä haasteita, jopa viranomaisten taholta (Hakkarainen 2019, 13–15). Digitaalisen väkivallan kohteiksi joutuneiden kertomukset saattavat kuulostaa aivan uskomattomilta, varsinkin kun teknologiaa ja sen mukanaan tuomia mahdollisuuksia ei tunneta. Asianomistajan kertomusta saatetaan vähätellä eikä kaikkea hänen sanomaansa uskota – jopa hänen mielenterveyttään saatetaan epäillä. (Hakkarainen 2019, 83.) Osaamisen puute, auttamisen rakenteiden puute tai toisaalta se, että teknologian avulla toteutettuja tekoja saatetaan pitää vähemmän vakavina kuin kasvotusten tehtyjä rikoksia, voivat olla syinä viranomaisten reagoimattomuuteen (Ruuskanen 2020, 41).

Fyysisen väkivallan aiheuttamat mustelmat paranevat aikanaan, mutta digitaalisen väkivallan uhriksi joutuminen, esimerkiksi jatkuvan seurannan alla oleminen, horjuttaa omaa perusturvallisuuden tunnetta. Digitaalisen väkivallan uhrina ei voi varmasti tietää, milloin ja miten sinua tarkkaillaan. Kuunnellaanko sinun puheluitasi salaa tietämättäsi, onko kotonasi kameroita, luetaanko viestisi tai sähköpostisi, miksi sinun asioistasi ja tekemisistäsi tiedetään niin paljon, vaikka et ole kertonut

niistä kuin lähimmälle, luotettavalle ystävällesi. Tällaisessa maailmassa eläminen saattaa horjuttaa uskoa myös omaa mielenterveyttä kohtaan, saati jos poliisi toimii samoin. (Hakkarainen 2019, 14.)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuoda uudehko ilmiö, digitaalinen väkivalta, tunnetuksi poliisin keskuudessa saaden lukijalle ymmärrys siitä, miten laajasta ilmiöstä digitaalisessa väkivallassa on kyse, ja mitkä rikosten tunnusmerkit voivat täytyä. Tarkoitus on herätellä lukijaa ilmiöstä, sen yleisyydestä ja kekseliäisyydestä, jotta osaisimme kohdata digitaalisen väkivallan uhrit asianmukaisesti, eikä yksikään uhri kokisi tulleen vähätellyksi poliisin taholta. Tutkimuskysymyksiin haetaan vastauksia narratiivisen kirjallisuuskatsauksen avulla.

Olen itse saanut osallistua Naisten Linjan hankepääällikkö Louna Hakkaraisen pitämään koulutukseen digitaalisesta väkivallasta tammikuussa 2022. Koulutuksen myötä sekä aiheen ajankohtaisuuden vuoksi kiinnostukseni aihealuetta kohtaan heräsi. Koulutuksen myötä tunnistin itsessäni sen, että en ole aiemmin ymmärtänyt ilmiön yleisyyttä. Totesin, että en tunne riittävän hyvin nykyteknikkaa, ja sen vuoksi olen myös itse saattanut vähätellä asianomistajan kertomusta. Tämä on johtunut puhtaasti omasta osaamattomuudestani. Kun teknologiaa ei tunne, ei voi käsittää, että kuvattujen kaltaiset teot olisivat edes mahdollisia.

Parisuhdeväkivallan yksi ilmenemismuodoista, digitaalinen väkivalta, on aiheena erittäin ajankohtainen. Aiheen ajankohtaisuus näkyy muun muassa siinä, että digitaalinen väkivalta on ensimmäisen kerran sisällytetty oikeusministeriön julkaisemaan naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelmaan vuosille 2020–2023. Torjuntaohjelman tavoitteena on muun muassa pyrkiä ennalta estämään sekä lisäämään tietoisuutta digitaalisesta väkivallasta. (Ruuskanen 2020, 10.) Osana torjuntaohjelmaa oikeusministeriö järjesti marraskuussa 2021 yhteistyössä Naisjärjestöjen Keskusliiton kanssa ”Digitaalinen maailma ja väkivalta” -seminaarin, jotta digitaaliseen väkivaltaan kiinnitettäisiin huomiota suomalaisessa väkivaltakeskustelussa sekä viranomaisten toiminnassa (Ruuskanen 2021). Naisten Linjalla on niin ikään meneillään Turv@verkko-hanke, jonka tarkoituksena on ennalta estää tyttöihin ja naisiin kohdistuvaa digitaalista väkivaltaa sekä auttaa uhreja toipumisessa. Hankkeessa painotetaan ammattilaisten kouluttamista ja palveluiden kehittämistä. (Naisten Linja Suomessa ry 2022.) Myös se, että digitaalista väkivaltaa ei ole aiemmin tutkittu Poliisiammattikorkeakoulussa, tekee opinnäytetyön aihevalinnasta ajankohtaisen.

2 VÄKIVALTA

2.1 Väkivallan määrittely

Väkivaltaa käsitteenä voidaan määritellä useilla eri tavoilla. Maailman terveysjärjestö WHO määrittelee väkivallan olevan:

”fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään tai yhteisöön ja joka johtaa tai joka voi hyvin todennäköisesti johtaa kuolemaan, fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen tai perustarpeiden tyydyttymättä jäämiseen” (Krug ym. 2005, 21).

Yleisimmin väkivalta käsitetään toiseen henkilöön kohdistuvana fyysisenä väkivaltana. Väkivalta voi olla paljon muutakin kuin fyysinen väkivalta. Väkivalta käsitteenä ja ilmiönä on hyvin moniulotteinen ja laaja. Väkivaltaa ilmiönä tulee tarkastella laajasta näkökulmasta, sillä muutoin ilmiö saattaa esiintyä liian suppeana jättäen osan sen piirteistä ja seuraamuksista piiloon. (Bildjuschkin ym. 2019, 3.)

Kaikille väkivallan ilmenemismuodoille yhtenäistä on se, että väkivalta määritelmänä edellyttää tekijältä tietoista tekemistä eli tahallisuutta. Näin ollen tahattomat, vahingossa tapahtuneet, teot eivät sisälly väkivallan määritelmään. Väkivallassa on lisäksi aina kyse ihmisoikeusloukkauksesta. Tässä korostuvat uhrin näkökulma sekä uhria suojaavat ihmisoikeussopimukset. (Bildjuschkin ym. 2019, 3.)

Vaikka Maailman terveysjärjestö WHO:n määritelmää väkivallasta käytetään eri puolilla maailmaa, jokainen valtio itsenäisesti joutuu määrittelemään rangaistavan väkivallan muodot. Kussakin valtiossa sovelletaan omaa lainsäädäntöä.

2.2 Väkivallan luokittelu

Väkivaltaa voidaan luokitella usealla eri tavalla. Luokittelua voidaan tehdä esimerkiksi tarkastelemalla, kehen väkivalta kohdistuu. Tästä näkökulmasta katsottuna luokittelun kohteena voivat olla ihmissuhteet (esimerkiksi perhe- tai parisuhdeväkivalta), sukupuoli (kuten naisiin kohdistunut väkivalta) tai väestöryhmät (esimerkiksi vammaisiin kohdistunut väkivalta). Näiden lisäksi väkivaltaa voidaan luokitella myös tapahtumapaikan mukaan, kuten esimerkiksi kadulla tapahtuva väkivalta. Yleisimmin väkivaltaa luokitellaan kuitenkin sen ilmenemismuodon mukaan, kuten fyysinen, henkinen, seksuaalinen, taloudellinen tai digitaalinen väkivalta. (Bildjuschkin ym. 2019, 3.) Väkivallan kaikkia ilmenemismuotoja on kuitenkin mahdotonta nimetä, sillä väkivaltaa on hyvin monenlaista ja siihen liittyviä uusia termejä nousee aika ajoin esiin (Bildjuschkin ym. 2019, 4).

Väkivallan luokittelua tehdään muun muassa siksi, jotta tarpeen vaatiessa kyetään korostamaan jotakin väkivallan ilmiötä, esimerkiksi sen sukupuolittuneita piirteitä. Tällöin ilmiötä kuvatessa käytössä ovat sitä parhaiten kuvaavat termit. (Bildjuschkin ym. 2019, 3.) Myös esimerkiksi rikosoikeudellisesti arvioituna väkivallan luokittelulla on merkitystä. Tämä nousee merkitykselliseksi muun muassa silloin, kun arvioidaan, onko kyse perheväkivallasta vai ei. Rikoslain (RL 39/1889) 21 luvun 16 §:n (441/2011) mukaisesti lähisuhteessa tapahtunut lieväkin pahoinpitely on virallisen syytteen alainen rikos. Tällöin poliisi voi (ja pitääkin) suorittaa asiassa esitutkintaa, vaikka asianomistaja ei vaatisikaan asiassa rangaistusta. Toisaalta rikoslain 28 luvun 15 §:n (614/2002) mukaisesti perheen sisällä tapahtunut varkaus, kavallus tai moottorikulkuneuvon käyttövarkaus on asianomistajarikos, kun taas ulkopuolisen tekemänä kyse on virallisen syytteen alaisista teoista. Myös esimerkiksi tuomioistuimen harkitessa teolle rangaistusta ja sen mahdollista koventamista, tulee väkivallan luokittelu tarpeelliseksi. Rikoslain 6 luvun 5 §:ssä (564/2015) määritellään rangaistuksen koventamisperusteet. Tällaisia ovat esimerkiksi rikollisen toiminnan suunnitelmallisuus, rikoksen tekeminen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa ja rikoksen tekeminen palkkiota vastaan. Kyseisen lakipykälän 4-kohdan mukaan koventamisperusteena on ”rikoksen tekeminen rotuun, ihonväriin, syntyperään, kansalliseen tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen perustuvasta vaikuttamisesta taikka näihin rinnastettavasta muusta vaikuttimesta”. (RL 6:5.)

Väkivaltaa luokittelevista termeistä avaan lyhyesti tämän opinnäytetyön kannalta oleellimmat käsitteet: lähisuhdeväkivalta alakäsitteineen sekä fyysinen ja henkinen väkivalta. Opinnäytetyön aiheen ollessa digitaalinen väkivalta, määrittelen termin tässä kappaleessa lyhyesti ja käsitteelen sitä laajemmin omassa kappaleessaan 4.

Lähisuhdeväkivalta. Lähisuhteessa tapahtuva väkivalta määritellään yleisesti siten, että siinä tekijä ja uhri ovat tai ovat olleet läheisessä suhteessa keskenään. Tämä tarkoittaa väkivallan kohdistumista esimerkiksi nykyiseen tai entiseen puolisoon, omaan tai puolison lapseen, lähisukulaiseen (kuten äiti, isä, sisarukset, isovanhemmat) tai muutoin läheiseen henkilöön. (Bildjuschkin ym. 2019, 7.) Lähisuhdeväkivallan tapahtuessa useimmiten ihmisten omassa kodeissa jää se tavanomaisesti piiloon sivullisilta sekä viranomaisilta (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2022a).

Perhe- ja parisuhdeväkivalta. Sekä perhe- että parisuhdeväkivalta ovat molemmat lähisuhdeväkivaltaa, käsitteiden ollessa vain spesifimpiä. Perheväkivallasta on kyse silloin, kun väkivaltaa kohdistetaan saman perheen jäseneseen. Vaikka perheväkivallan konkreettisena uhrina olisikin ainoastaan yksi perheenjäsen, sen katsotaan altistavan kaikki muutkin perheenjäsenet väkivallalle ja siitä aiheutuville seurauksille. Parisuhdeväkivallan uhreina ovat nykyiset tai entiset avo- ja aviopuolisot sekä seurustelukumppanit. (Bildjuschkin ym. 2019, 7.) Parisuhdeväkivallalle on ominaista tekojen muuttuminen rajummiksi ja vakavimmiksi ajan myötä. Koska parisuhdeväkivalta tapahtuu intiimissä

suhteessa olevien ihmisten välillä, on uhri erittäin haavoittuvassa asemassa. Väkivaltaisesta suhteesta voi olla hankala irrottautua häpeän ja syyllisyyden leimatessa uhria. Avun hakeminen voi tuntua raskaalta ja työläältä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022a.)

Fyysinen väkivalta. Väkivaltaa voi fyysisen väkivallan lisäksi ilmentyä toiseen henkilöön kohdistuvana seksuaalisena, henkisenä, taloudellisena tai digitaalisena väkivaltana. Nämä väkivallan ilmenemismuodot ovat hieman fyysistä väkivaltaa tuntemattomampia käsitteitä, digitaalisen väkivallan ollessa vähiten tunnettu alakäsite. (Bildjuschkin ym. 2019, 3.) Bildjuschkin ym. (2019, 9) määrittelevät fyysisen väkivallan olevan toisen henkilön ruumiillisen koskemattomuuden tahallista loukkamista. Fyysiseksi väkivallaksi katsotaan esimerkiksi lyöminen, potkiminen, kuristaminen, töniminen, tukistaminen, raapiminen ja ampuma- tai teräaseen käyttäminen (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022b).

Henkinen väkivalta. Henkilöön kohdistuva henkinen väkivalta voi olla esimerkiksi toisen vähätteleminen, alistamista, jatkuvaa kontrollointia tai eristämistä ympäröivästä maailmasta. Se on väkivaltaa, missä tahallisesti vahingoitetaan toisen henkilön psyykkistä hyvinvointia. (Bildjuschkin ym. 2019, 9.) Itsemurhalla uhkaamisen katsotaan myös olevan henkistä väkivaltaa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022b). Parisuhteessa henkisessä väkivallassa on kyse toisen ihmisen kontrolloimisesta sekä hallitsemisen tarpeesta (Hakkarainen 2019, 14). Kaikissa väkivallan muodoissa on aina kyse myös henkisestä väkivallasta, sillä siinä on tavoitteena horjuttaa toisen itseluottamusta (Mielenterveyden keskusliitto, luettu 4.10.2022).

Digitaalinen väkivalta. Digitaalisella väkivallalla tarkoitetaan laajasti käsitettynä toiseen henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai vainoamista, jossa hyödynnetään digitaalista teknologiaa esimerkiksi älypuhelin, tietokonetta, sosiaalisen median eri alustoja, paikannuslaitetta tai nettiin kytkettyä kodinelektroniikkaa. Digitaalisesta väkivallasta onkin käytetty myös termiä teknologiavälitteinen väkivalta. (Hakkarainen 2019, 16.) Digitaalisen väkivallan määritelmään palaan laajemmin kappaleessa 4.

Rikoslain suhtautumisesta digitaaliseen väkivaltaan. Rikoslaki (39/1889) ei tunne digitaalisen väkivallan käsitettä sellaisenaan, vaan kyse on ilmiöstä, missä käytetään apuna teknologiaa. Digitaalinen väkivalta voi täyttää usean eri rikoksen tunnusmerkistön, kuten esimerkiksi vainoamisen, salakatselun tai salakuuntelun. Jokainen tapaus tarvitsee oman harkintansa ja arvioinnin. Käsittelemme digitaalista väkivaltaa rikosoikeudellisesta näkökulmasta myöhemmin kappaleessa 5.

Väkivallan seuraukset. Väkivalta voi fyysisten vammojen (kuten naarmut, mustelmat, murtumat) lisäksi aiheuttaa myös henkisiä oireita, joilla voi olla vaikutusta henkilön tunne-elämään tai käyttäytymiseen. Tällaisia voivat olla esimerkiksi masentuneisuus, ahdistuneisuus sekä erilaiset syömis- ja unihäiriöt. Lähisuhdeväkivallalla voi olla hyvin pitkäaikaisia seurauksia, kuten posttraumaattinen

stressihäiriö, paniikkihäiriö, erilaiset pelkotilat, päihteiden väärinkäyttö, itsetuhoisuus tai oma väkivaltainen käytös. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2022a.) Toisinaan lähisuhdeväkivallan uhri saat-
taa ajatella häneen kohdistuneen väkivallan olleen jollakin tavalla perusteltua tai oikein, mutta näin se ei kuitenkaan koskaan ole. Väkivalta on väärin, vaikka toinen henkilö provosoisi omalla käytök-
sellään. (Mielenterveyden keskusliitto, luettu 4.10.2022.) Väkivallalla on aina myös rikosoikeudelli-
sia seurauksia, kuten esimerkiksi poliisin suorittama esitutkinta tai syyttäjän tekemä syyteharkinta
mahdollisine pakkokeinoineen sekä tuomioistuimen langettama seuraamus.

3 TUTKIMUSASETELMA

3.1 Opinnäytetyön aihe ja rajaus

Kuten yllä on todettu, väkivalta voi ilmetä hyvin monella eri tavalla. Se voi olla fyysistä, henkistä,
taloudellista, seksuaalista tai digitaalista. Väkivalta sen kaikkine muotoineen on hyvin laaja käsite.
Väkivallan uhreina voivat olla toisilleen entuudestaan tuntemattomat, tutut tai toisilleen hyvinkin lä-
heiset ihmiset. Jotta opinnäytetyössä tutkittavaa ilmiötä voisi hallita ja löytää siihen ratkaisun sekä
ylipäättään toteuttaa tutkimuksen, on aihetta rajattava (Kananen 2017, 58).

Digitaalinen väkivalta yhtenä väkivallan muotona on luonteeltaan hyvin moninainen ilmiö pitäen si-
sällään erilaisia tekemuotoja, -tapoja sekä -välineitä. Digitaalista väkivaltaa tapahtuu nykyisen tai
entisen parisuhteen lisäksi myös muualla, kuten esimerkiksi nuorten keskuudessa sosiaalisen me-
dian eri alustoilla. Digitaalinen väkivalta on vain yksi parisuhteessa ilmenevä väkivallan muoto. Pa-
risuhteessa voi tapahtua myös muunlaista väkivaltaa, kuten henkistä tai fyysistä. Pohjimmiltaan pa-
risuhdeväkivallassa on kyse aina kontrollista, toisen henkilön pakonomaisesta hallinnantarpeesta
(Hakkarainen 2019, 14).

Rajasin opinnäytetyöni koskemaan nykyisessä ja entisessä parisuhteessa tapahtuvaa digitaalista
väkivaltaa, jättäen sen ulkopuolelle muiden henkilöiden välisen digitaalisen väkivallan. Tutkin opin-
näytetyössä mitä on parisuhteessa tapahtuva digitaalinen väkivalta ja miten se tunnistetaan rikos-
oikeudellisesti.

Ensin avasin digitaalisen väkivallan ilmiötä, minkä jälkeen syvennyin siihen, millaisia tutkimuksia
parisuhteessa tapahtuneesta digitaalisesta väkivallasta on tehty ja mihin johtopäätöksiin on tultu.
Opinnäytetyössä pohdin lisäksi sitä, miten teknologisin välinein toteutettu väkivalta tunnistetaan ri-
kosoikeudellisesti, ja mitkä rikosten tunnusmerkistöt voivat täytyä parisuhteessa tapahtuvassa digi-
taalisessa väkivallassa.

Otin rikosoikeudellisen tarkastelun näkökulmaksi parisuhteen eli henkilöiden väliset rikokset. Tar-
kastelun ulkopuolelle jäi siten julkiset laitokset ja virastot sekä viranomaiset. Rajausta tehdessä

painotin sanaa väkivalta (fyysinen ja henkinen) jättäen tarkastelun ulkopuolelle omaisuusrikokset, kuten luvaton käyttö. Myös talous- ja rahanpesurikokset, kuten maksuvälinepetos, on jätetty arvioinnin ulkopuolelle.

Rikoslain (39/1889) seksuaalirikoksia koskeva 20 luku (723/2022) on kokonaisuudessaan uudistumassa vuoden 2023 alusta. Uusitun lain osalta useampi rikosnimike saattaa täyttää digitaalisen väkivallan tunnusmerkistön. Tässä opinnäytetyössä ei käsitellä digitaalista väkivaltaa sen osana seksuaalirikoksia lähitulevaisuudessa uudistuvan lain johdosta, varsinkaan kun oikeuskäytäntöä lain soveltamisesta ei ole vielä saatavilla.

3.2 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Opinnäytetyön tutkimusongelma on se, että digitaalista väkivaltaa terminä ja ilmiönä ei tunnisteta poliisissa lainkaan tai se tunnistetaan heikosti. Siihen ei välttämättä puututa, sillä ei tunneta välineistöä eli teknologiaa.

Tutkimusongelmasta johdettuja tutkimuskysymyksiä ovat:

- Mitä on digitaalinen väkivalta parisuhteessa?
- Tunnistetaanko parisuhteessa tapahtuva digitaalinen väkivalta rikosoikeudellisesti?

3.3 Kohderyhmä ja tavoite

Digitaalista väkivaltaa vähätellään ja siihen saattavat syyllistyä myös viranomaiset (Hakkarainen 2019, 77). Digitaalisen väkivallan uhrien kokemuksien mukaan heille on aiheutunut lisäpelkoa siitä, että viranomaiset eivät usko heidän kertomustaan todeksi, sillä usein digitaalisin välinein tehdyt teot kuulostavat uskomattomilta ja mahdottomilta (Hakkarainen 2019, 14).

Opinnäytetyö on suunnattu erityisesti poliisiviranomaisille, toki muutkin ilmiöstä kiinnostuneet voivat opinnäytetyötä hyödyntää. Opinnäytetyön tavoitteena on tehdä näkyväksi uudehko ilmiö, digitaalinen väkivalta, saaden lukijalle ymmärrys, mistä digitaalisessa väkivallassa on kyse. Tarkoitus on herätellä lukijaa ilmiöstä, sen yleisyydestä ja kekseliäisyydestä. Digitaalisen väkivallan ilmiötä on tärkeää tuoda yhä enemmän poliisin tietoon siksi, että siihen voidaan puuttua ja kohdata asianomistajat asianmukaisesti. Digitaalisen väkivallan uhrit ansaitsevat tulla kuulluiksi, kohdelluiksi asianmukaisesti sekä tulla otetuiksi vakavasti.

Tarkoitukseni ei ole luetella kaikkia mahdollisia teknisiä välineitä, mitä on saatavilla, sillä teknologia kehittyy koko ajan valtavaa vauhtia, joten opinnäytetyöni vanhenisi jo sen tekovaiheessa. Tarkoitus

on nimenomaan herätellä lukijaa muutaman esimerkin avulla, mitä digitaalinen väkivalta nykyisessä tai entisessä parisuhteessa voisi olla sekä mitkä rikosnimikkeet voisivat tulla kysymykseen.

3.4 Aiemmat opinnäytetyöt Poliisiammattikorkeakoulussa

Kananen (2017, 55) toteaa, että opinnäytetyö tulisi tehdä sellaisesta tutkimusalueesta, mitä ei ole vielä tutkittu eikä siitä siten löydy aiempaa tutkimustietoa. Parisuhteessa tapahtuvaa digitaalista väkivaltaa ei ole aiemmin tutkittu Poliisiammattikorkeakoulussa lainkaan, joten aihe on kokonaisuudessaan uusi. Vainoamisesta, henkisestä väkivallasta sekä lähisuhteessa tapahtuneesta väkivallasta on taasen tehty useita eri opinnäytetöitä. Opinnäytetöissä on lähestytty aiheita hieman eri näkökulmista, mutta teknologian kehittymisen myötä tulleesta uudehkosta ilmiöstä, digitaalisessa ympäristössä tapahtuneesta väkivallasta, ei ole tutkimuksia.

Sen sijaan digitaalisista seksuaalirikoksista on Poliisiammattikorkeakoulussa tehty yksi opinnäytetyö. Emmy Haapala (2020) on pohtinut Amk-opinnäytetyössään internetissä tapahtuvan raiskauksen ja lapsen seksuaalisen hyväksikäytön rikosoikeudellista arviointia pyrkien selvittämään miten rikoslaki (39/1889) tunnistaa nämä rikokset, jos ne tapahtuvat verkossa.

Petri Sandholm (2018) on tehnyt Poliisiammattikorkeakoulun Yamk-opinnäytetyön vainoamiseen altistavista tekijöistä ja motiiveista. Opinnäytetyössään Sandholm (2018, 10) esittelee lyhyesti vainoamisen eri ilmenemismuotoja ja mainitsee yhtenä tekemuotona digitaalisen vainoamisen (engl. cyberstalking), missä hyödynnetään tekovälineenä internetiä sekä sosiaalista mediaa. Digitaaliseen vainoamiseen ei opinnäytetyössä ole sen enempää pureuduttu, vaan opinnäytetyön aihe on ollut yleisellä tasolla vainoaminen.

3.5 Tutkimusmenetelmänä kirjallisuuskatsaus

Jotta tutkimukselle asetettuun tutkimusongelmaan ja siitä johdettuihin tutkimuskysymyksiin löytää vastaukset, on valittava tutkimusote, jolla näitä lähtee ratkomaan. Tutkimusmenetelmän valinta onkin yksi tutkimuksen tärkeimmistä päätöksistä, sillä valitun menetelmän täytyy tuottaa oikeanlaista tietoa asetettuun tutkimusongelmaan. Valittu tutkimusmenetelmä pitää myös perustella asianmukaisesti. (Kananen 2015, 63.)

Kirjallisuuskatsauksella tarkoitetaan lyhyesti ilmaistuna tutkimusmenetelmää, jossa on tarkoitus tutkia jo olemassa olevaa tutkimusta. Kirjallisuuskatsauksella kootaan eri tutkimuksien tuloksia, jotka sitten toimivat pohjana uusille tutkimustuloksille. Kirjallisuuskatsauksen avulla kootaan kokonaisuuksia valitusta, rajatusta aiheesta sekä tavoitellaan tunnistamaan mahdollisia ongelmia valitussa aihekokonaisuudessa. Kirjallisuuskatsauksen määritellään kuuluvan tutkimusmenetelmänä

ja -tekniikkana laadullisen ja määrällisen tutkimusmenetelmän yhdistelmään. Näin kyseessä on siten ns. mixed method. (Salminen 2011, 3–4.)

Kirjallisuuskatsaus voidaan jaotella kolmeen eri alatyyppeihin. Nämä ovat kuvaileva kirjallisuuskatsaus, systemaattinen kirjallisuuskatsaus sekä meta-analyysi. (Salminen 2011, 6.)

3.5.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yksi käytetyimmistä kirjallisuuskatsauksen tyyppilajeista. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa on kyse yleiskatsauksesta, jota ei rajoita tiukat tai tarkoin säädetyt säännöt. Aineistot, joita käytetään, ovat sangen laajoja eikä aineiston valinnassa ole rajoittavia metodisia sääntöjä. Näin tutkimuksen kohteena oleva ilmiö pystytään kuvailemaan mahdollisimman laaja-alaisesti. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa tutkimuskysymykset ovat väljempää kuin muissa kirjallisuuskatsauksen alatyypeissä: systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa ja meta-analyysissä. Kuvailevaa kirjallisuuskatsausta voidaan käyttää joko itsenäisenä tutkimusmetodinä tai sen avulla voidaan hankkia uusia tutkittavia ilmiöitä, joita voidaan hyödyntää systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa. Kuvailevasta kirjallisuuskatsauksesta voidaan erottaa kaksi toisistaan erilaista suuntautumista: narratiivinen sekä integroiva katsaus. (Salminen 2011, 6.)

Narratiivinen katsaus. Narratiivista kirjallisuuskatsausta voidaan pitää metodisesti tarkasteltuna kevyimpänä kirjallisuuskatsauksen muotona. Narratiivisen kirjallisuuskatsauksen avulla on mahdollisuus antaa laaja kuva valitusta, käsiteltävänä olevasta aiheesta. Narratiivisen katsauksen toteuttamistavoiksi on toisinaan eroteltu kolme tapaa, joita ovat toimituksellinen, kommentoiva ja yleiskatsaus. Toimituksellisessa katsauksessa on kyse lyhyehköstä, pienimääräisestä aineistosta koostuvasta tietystä artikkelia tai teemaa käsittelevästä kirjallisuuskatsauksesta. Kommentoiva katsaus taas on keskustelua herättävä, jossa kirjoittajan oma näkemys ja mielipide aiheesta saa tulla esiin eikä sen siten tarvitse olla objektiivinen katsaus. Toteuttamistavoista laajin tapa on yleiskatsaus. Kun puhutaan narratiivisesta kirjallisuuskatsauksesta, sillä tarkoitetaan nimenomaan narratiivista yleiskatsausta. Tässä toteuttamistavassa tiivistetään aiempia tutkimuksia, jotta lopputuotos on johdonmukainen, tiivis ja ytimekäs. Narratiivisen katsauksen tarkoituksena on ajantasaistaa tutkimustieto ja tuottaa se muiden saataville. (Salminen 2011, 7.)

Integroiva katsaus. Integroiva katsaus on hyvä valinta toteuttamistavaksi silloin, kun tutkittavaa ilmiötä halutaan kuvata mahdollisimman monipuolisesti ja tuottaa uutta tietoa jo aiemmin tutkitusta aihealueesta. Integroiva katsaus on hyvin lähellä systemaattista kirjallisuuskatsausta, tosin integroivalla tavalla saadaan kattavampi, laajempi kuva ja otos aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta, sillä siinä ei seulota tutkimusaineistoa niin tarkkaan kuin systemaattisessa katsauksessa. Integroivassa katsauksessa on narratiivisen katsauksen piirteitä, mutta eroavaisuus on siinä, että integroivaan katsaukseen kuuluu oletusarvoisesti kriittinen tarkastelu, toisin kuin narratiiviseen. Integroivan

katsauksen voidaan ajatella toimivan eräänlaisena yhdistävänä siteenä narratiivisen ja systemaattisen katsauksen välillä. (Salminen 2011, 7–8.)

3.5.2 Systemaattinen kirjallisuuskatsaus

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on toinen kirjallisuuskatsauksen alatyypeistä. Siinä on kyse tietyn aihepiirin aiempien tutkimusten keskeisen sisällön tiivistämisestä. Tutkimuksen tekijä seulo runsaan määrän tutkimusmateriaalia samalla asettaen tutkimuksensa historialliseen ja oman tieteenalan asiayhteyteen, sekä samanaikaisesti perustellen oman tutkimuksensa tärkeyttä ja merkityksellisyyttä. Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa on ominaista se, että siinä pystytään tehokkaasti testaamaan eri hypoteeseja, tuottamaan eri tutkimusten tulokset tiivistetyssä muodossa sekä arvioimaan tulosten johdonmukaisuutta. Näin myös aiemmissä tutkimuksissa mahdollisesti ilmenevät puutteet voivat nousta esiin tuoden uusia tutkimustarpeita. (Salminen 2011, 9.)

3.5.3 Meta-analyysi

Kirjallisuuskatsauksen kolmas alatyyppejä on meta-analyysi. Meta-analyysi voidaan vielä jaotella kahden eri suuntaukseen: kvalitatiiviseen sekä kvantitatiiviseen meta-analyysiin. (Salminen 2011, 12.)

Kvalitatiivinen meta-analyysi. Kvalitatiivisen eli laadulliseen meta-analyysin katsotaan sisältävän kaksi eri suuntausta: kuvaileva ja tulkitseva metasynteesi sekä matemaattinen ja määrällinen meta-yhteenveto. Näistä suuntauksista metasynteesi lähentelee tutkimusmenetelmänä systemaattista kirjallisuuskatsausta yhdistäen saman aihepiirin aiemmat tutkimukset ja pyrkien ymmärtämään syvällisesti tutkittavaa aihetta ja näin löytämään niistä mahdolliset kehittämiskohteet. Metasynteesissä olennaista on valitun aineiston huolellinen lukeminen sekä niistä esiin nostettujen ydinkohdien, fraasien, vertauskuvien ja käsitteiden vertaileminen keskenään tiivistetyssä muodossa. Meta-yhteenveto taas lähentelee kvantitatiivista meta-analyysiä ollen kuitenkin kvalitatiivinen, laadullinen menetelmä. Metayhteenvedossa aineisto seulotaan ja ryhmitellään laadullisin menetelmin ja tiivistetään laskennallisilla, kvantitatiivisilla menetelmin. (Salminen 2011, 12–13.)

Kvantitatiivinen meta-analyysi. Kvantitatiivisen eli määrällisen meta-analyysin avulla aiempia kvantitatiivisia tutkimustuloksia yhdistellään ja tehdään niistä johtopäätöksiä tilastotieteellisin menetelmin. Menetelmällisesti tämä on kirjallisuuskatsauksen vaativin tyyppi ja edellyttääkin tutkijalta tilastotieteen osaamista sekä hallintaa. Kvantitatiivinen meta-analyysi soveltuu käytettäväksi parhaiten luonnontieteellisiin ja teknisen tieteenalan tutkimuksiin, joihin on saatavissa runsaasti keskenään ristiriidassa olevia aiempia tutkimuksia. Onnistuessaan meta-analyysin avulla suoritettu tutkimus tuottaa suuresta lähdeaineistosta kootun uskottavan numeerisen tutkimustuloksen. (Salminen 2011, 14–15.)

3.6 Valittu tutkimusmenetelmä, aineistonkeruu- ja analyysimenetelmät

Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana, narratiivisena kirjallisuuskatsauksena. Tutkimusmenetelmä valikoitui sen vuoksi, että aiheesta ei ollut aiemmin Poliisiammattikorkeakoulussa tehty opinnäytetyötä. Tässä opinnäytetyössä on tarkoitus koota yhteen hajanaista tietoa ja täten avartaa ilmiötä nimenomaan poliisin näkökulmasta katsottuna. Tämän vuoksi kirjallisuuskatsaus on tutkimusmenetelmänä paras ja kattavin vaihtoehto. Menetelmän avulla ajatuksena on koota olemassa oleva tieto tiiviiksi paketiksi, joka on helposti ymmärrettävä, selkeä ja helppolukuinen. Tätä tulee avartamaan ja auttamaan entisestään esittelyt tapausesimerkkien avulla sekä hyvä visualisointi. Opinnäytetyön lopputuloksena ja tarkoituksena on se, että lukija ymmärtää yhdellä silmäilyllä kokonaisuuden parisuhteessa tapahtuvasta digitaalisesta väkivallasta ilmiönä sekä rikosoikeudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna. Tarkoitus ei ole tehdä kaikenkattavaa katsausta laajasta aiheesta.

Tutkimusongelman ja siitä johdettujen tutkimuskysymysten jälkeen perehdyin aiheeseen ja siihen liittyvään keskeisimpään kirjallisuuteen. Aiheeseen perehtyessäni kirjoitin ylös oleellisemmat käsitteet. Poimin kirjallisuudesta myös opinnäytetyöni kannalta keskeiset tiedot, mitkä jaottelin eri otsikoiden alle. Käsitellystä materiaalista koostin kirjallisuuskatsauksen avulla opinnäytetyön.

4 DIGITAALINEN VÄKIVALTA PARISUHTEESSA

4.1 Digitaalisen väkivallan määrittely

Käsitteenä digitaalinen väkivalta on suomalaisessa väkivaltakeskustelussa suhteellisen tuore. Itse tekemuotona ja ilmiönä se ei sitä kuitenkaan ole. (Ruuskanen 2020, 41.) Ilmiö on suoraa seurausta teknologian kehitymisestä ja maailman muuttumisesta digitaalisemmaksi. Kehityksen myötä myös väkivallan tekemuodot ovat monimuotoistuneet ja uutta teknologiaa käytetään hyväksi väkivallan tekemisessä. (Liukkonen 2019.)

Erilaiset palveluntarjoajat ja järjestöt, kuten esimerkiksi Naisten Linja ja Rikosuhripäivystys, ovat työskennelleet ilmiön tekemiseksi tunnetummaksi sekä uhrien avustamiseksi, minkä vuoksi teema on ollut jonkin verran näkyvillä myös mediassa (Ruuskanen 2020, 41).

Kuva 1. Digitaalinen väkivalta on ollut jonkin verran esillä mediassa. Ensimmäinen lehtiartikkeli Anna-lehden verkkosivuilta, toinen Me Naiset -verkkosivuilta. (Wuokko 2020 & Kleemola 2020)

Parisuhteessa tapahtuvaa digitaalista väkivaltaa on pyritty tuomaan tunnetuksi median avulla, kuten kuvassa 1 olevissa verkkoartikkeleissa. Anna-verkkolehden julkaisussa haastatellaan digitaalisen väkivallan asiantuntija Louna Hakkarainen. Hakkarainen kertoo digitaalisen väkivallan ilmiön tunnistamisessa olleen haasteita jopa ammattilaisten, kuten poliisien, taholla. Esimerkkinä Hakkarainen mainitsee, että jopa ihmisen mielenterveyttä saatetaan epäillä hänen kertoessaan ex-puolisonsa seuraavan hänen sijaintiaan. Samaisessa verkkojulkaisussa Hakkarainen määrittelee parisuhteessa tapahtuvan digitaalisen väkivallan useimmiten olevan digiteknologian avulla suoritettava puolison epäoivettua kontrolloimista. Tällaisessa tilanteessa tekijällä on sairaaloinen tarve tietää puolisonsa tekemisistä, kuten hänen liikkumisistaan, keskustelukumppaneistaan sekä hänen toimistaan internetissä. (Wuokko 2020.)

Digitaalinen väkivalta ilmiönä on monimuotoinen ja se voidaan määrittää monella tavalla. Yksinkertaistettuna digitaalisella väkivallalla tarkoitetaan väkivaltaa, vainoamista tai seksuaalista häirintää, missä käytetään apuna teknologian tarjoamia välineitä. Teknisinä välineinä voidaan käyttää esimerkiksi paikannuslaitteita, älypuhelimia, tietokoneita, sosiaalisen median eri alustoja sekä erilaisia äänen ja kuvan tallentimia. Teknologian suomien välineiden avustuksella toista henkilöä voidaan esimerkiksi loukata, nimitellä, vainota tai häiritä seksuaalisesti. Digitaaliseksi väkivallaksi katsotaan myös kumppanin tai entisen kumppanin vuorovaikutuksen kontrolloiminen, tarkkaileminen ja paikantaminen sekä toistuvilla viesteillä tai puhelulla häiritseminen. (Ruuskanen 2020, 39.)

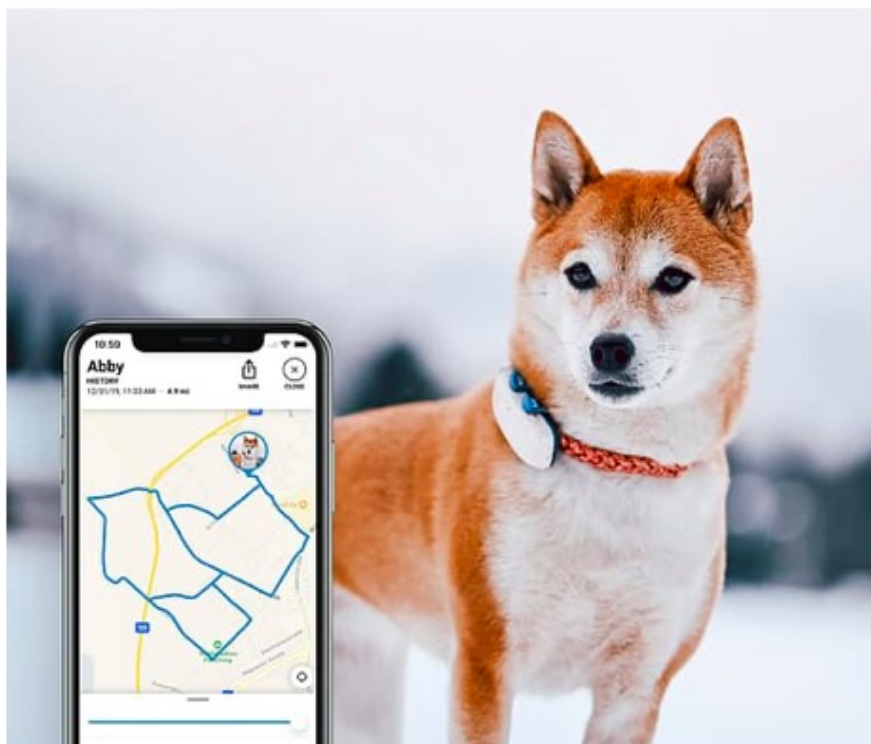
Digitaalista väkivaltaa on myös se, että toisen henkilön kontrollointi on niin vahvaa, että hänen teknologisten laitteidensa käyttöä rajoitetaan tai estetään. Tällaista voi esimerkiksi olla sosiaalisen median tai internetin käytön rajoittaminen tai estäminen kokonaisuudessaan. (Hakkarainen 2019, 15.) Toisen vahvaa kontrollointia on myös sähköpostien tai tekstiviestien lukeminen tai sosiaalisessa

mediassa tapahtuvien tekemisten tarkkaileminen. Myös toisen elinpiirin kaventaminen esimerkiksi valvomalla muiden ihmisten kanssa käytyä viestinvaihtoa, on digitaalista väkivaltaa. Tällaiseksi väkivallaksi katsotaan myös puolison velvollisuus olla koko ajan tavoitettavissa. Jos tarkistussoittoihin tai -viesteihin ei vastata välittömästi, saattaa väkivallan tekijän taholta ilmetä esimerkiksi raivoamista, mykkäkoulua tai syyttelyä pettämisestä. Salaa tapahtuva seksin kuvaaminen tai painostaminen tällaiseen on niin ikään digitaalista väkivaltaa. (Liukkonen 2019.)

Tällaisia tekoja, mitkä ovat tehty teknologian tuomien mahdollisuuksien avulla, voi olla aika ajoin hankala tunnistaa väkivallaksi. Digitaalinen ympäristö eri laitteineen, sovelluksineen sekä alustoituneen edesauttavat lukemattomia erilaisia tapoja toisen henkilön kontrolloimiseen, eristämiseen, pelotteluun taikka häpäisyyn. (Hakkarainen 2019, 13–15.)

4.2 Digitaalisen väkivallan tekovälineet

Tekovälineistö digitaalisessa väkivallassa voi oikeastaan olla mikä vaan teknisiä ominaisuuksia sisältävä laite. Vain mielikuvitus on rajana. Toisen henkilön salaa tapahtuvaan seurantaan voidaan esimerkiksi käyttää laitteita, mitkä on alun perin suunniteltu käytettäväksi ihan erilaisessa tarkoituksessa, kuten vauvan itkuhälytin tai koiran paikannuslaite (Hakkarainen 2019, 45). Jos ihminen on motivoitunut valvomaan toisen elinpiiriä ja liikkumista, hän myös helposti löytää välineet ja keinot siihen. Digitalisoituneessa nykymaailmassa tällaisia valvontaa mahdollistavia laitteita ja välineitä on runsaasti saatavilla, vieläpä edulliseen hintaan. (Liukkonen 2019.) Lisäksi tekniikka kehitty valtavasti koko ajan, joten myös digitaalisen väkivallan mahdollistavien välineiden määrä ja käyttöominaisuudet lisääntyvät vauhdilla (Hakkarainen 2019, 83). Kaikkia digitaalisen väkivallan välineitä on siten mahdotonta luetella. Valtavasta kehitymisestä sekä oikean ja virtuaalimaailman sekoittumisesta kertoo esimerkiksi ultraääniantureita sisältävät virtuaalilasit, mitkä mahdollistavat kosketuksen tuntemisen iholla. Testiryhmä oli tuntenut kasvoillaan muun muassa hämähäkin kipittelyn ja juoksevan veden tunnun. Tulevaisuudessa tavoitteena olisi myös etäsuutelman mahdollistaminen. (Kempfi 2022.)

Kuva 2. Koiran kaulapantaan liitetty GPS-paikannin sekä siihen liittyvä sovellus. (kuva: Verkkokauppa.com, <https://www.verkkokauppa.com/fi/product/686800/Tractive-GPS-Dog-LTE-koiran-GPS-paikannin>, luettu 3.10.2022)

Kuvassa 2 koiran kaulapannassa oleva paikannuslaite ja siihen liittyvä matkapuhelimeen ladattava sovellus on suunniteltu koiran turvallisuudeksi ja hyvinvoinnin seuraamiseksi. Pannassa olevan GPS-paikannuslaitteen ansiosta voidaan esimerkiksi seurata, missä koira liikkuu mahdollisessa karkaamistilanteessa. Sovellus näyttää kartalla reaaliaikaisen sijainnin. Pantaan voidaan myös asettaa turvarajat, joiden alueella koiran liikkuminen on turvallista. Pannan poistuessa turvarajojen ulkopuolelle tulee tästä automaattisesti ilmoitus pantaan liitettyyn sovellukseen. Sovelluksesta selviää myös kuljettu reitti sekä matka. Panta toimii paikantamisen lisäksi myös eräänlaisena kuunteluvälilinjänä. Pantaan voidaan soittaa, ja siihen kytketty mikrofoni aukeaa automaattisesti. Tämä on suunniteltu siksi, että voitaisiin kuunnella etäyhteyden avulla esimerkiksi sitä, miten koira käyttäytyy ja äänтелеe yksin ollessaan, tai kärsikö se mahdollisesti eroahdistuksesta. Koiralle voi myös puhua, antaa tuttuja ohjeita ja rauhoitella sitä paikantimessa olevan soitto-ominaisuuden ansiosta. (Elisa Oyj 2022a.) Väärin käytettäessä koiran paikannuslaite toimii viattoman näköisenä salakuuntelu- ja paikannusvälineenä, kun panta on jätetty esimerkiksi asunnossa pöydälle tai autoon (Hakkarainen 2019, 45). Tämä on vain yksi esimerkki teknologian antamista mahdollisuuksista seurata toista henkilöä hänen tietämättään.

Kuva 3. GPS-paikannuslaite ajoneuvon hansikaslokerossa. Erilaisia GPS-paikantimia löytyy monta muutakin merkkiä ja mallia. Kuvassa yksi esimerkki. (kuva: Clas Ohlson 2022)

GPS-paikannuslaitteita on suunniteltu ja kehitetty myös ihmisten (kuten vanhukset, pienet lapset) sekä esineiden (kuten avaimet) paikantamiseen. Paikanninlaitteet ovat hyvin pienikokoisia, joten ne on helppo kätkeä esimerkiksi autoon tai käsilaukuun. Paikantimen ansiosta toisen henkilön liikkeiden seuraaminen sekä reaaliaikaisesti että takautuvasti onnistuu vaivatta puhelimeen ladatun sovelluksen kautta. (Hakkarainen 2019, 110.) Kuvassa 3 olevassa Yepzon One 2.0 paikanninlaitteessa mainostetaan olevan pitkä akunkesto, korostetaan sen luotettavuutta ja helppokäyttöisyyttä sekä sijainnin tarkkuutta. Paikannin toimii maailmanlaajuisesti GSM-verkon kattamalla alueella. Laite on painikkeeton, joten sitä ei pysty sammuttamaan. Näin se antaa koko ajan sijaintitietoja matkapuhelimeen asennettuun sovellukseen. (Clas Ohlson 2022.)

Toisen henkilön sijaintia voidaan paikantaa myös perhepaketteina myytävillä palveluilla, kuten Applen Perhejako. Tällaiset palvelut on kehitetty perheenjäsenten sijaintien keskinäiseen jakamiseen ja seurantaan. Palvelua voidaan myös väärinkäyttää esimerkiksi sallimalla puolison sijaintitiedot hänen tietämättään tai seuraamalla lasten puhelimissa olevien sijaintitietojen kautta myös puolison liikkeitä. Kadoksissa olevan puhelimen etsimiseen suunniteltua palvelua, esimerkiksi Applen Find My iPhone -sovellus, voidaan hyödyntää paikantamalla puhelinta käyttävän henkilön sijainti. Toisen henkilön sijaintitietoa voidaan seurata myös erikseen sitä tarkoitusta varten hankitun ylimääräisen puhelimen kautta. (Hakkarainen 2019, 110.)

Lisäksi markkinoilla on olemassa erinäisiä nettiin yhteydessä olevia valvontakameroita (esimerkiksi Elisa Nest Cam Indoor). Laitteella on helppo seurata asunnon sisätilojen tapahtumia sovelluksen

ilmoittaessa puhelimeesi, kun liikettä tai ääntä havaitaan. Laitteessa on myös pimeänäkötila, joka mahdollistaa tapahtumien seuraamisen vuorokauden ajasta riippumatta. Reaaliaikaisen katsomisen lisäksi myös tallennehistorian katsominen on mahdollista. Valvontalaite on kehitetty tekemään kodin turvaamisesta vaivatonta ja helppoa. (Elisa Oyj 2022b.) Laitteen salaa asuntoon kätkemällä ja sitä väärinkäyttäen valvontakamera toimii digitaalisen väkivallan tekovälineenä.

Kuva 4. Esimerkki piilokamerasta (kuva: Gigantti Oy 2022)

Netistä on saatavilla myös piilokameroita. Tällaisissa laitteissa kamera on piilotettuna erilaisiin jokapäiväisessä elämässä käytettäviin esineisiin, kuten kelloihin, latureihin, auton avaimiin tai leluihin (Nyman & Kankaala 2020, 27). Pienikokoinen näkymätön kamera voi olla piilotettuna myös esimerkiksi aurinkolasien sankaan, kuten kuvassa 4. Lasien avulla voidaan tallentaa kuvamateriaalia muiden huomaamatta. (Gigantti Oy 2022.)

Tietokoneeseen, älypuhelimeen tai muuhun laitteeseen on mahdollista asentaa toisen sitä huomaamatta vakoiluohjelma. Vakoiluohjelma mahdollistaa laitteen käytön seuraamisen kokonaisuudessaan. Tällaisen ohjelman asentaminen onnistuu asentamalla se joko fyysisesti itse laitteeseen tai netin kautta esimerkiksi sähköpostiviestin liitteenä. Etäältä asentuakseen ohjelma edellyttää useimmiten käyttäjältään jonkin toimenpiteen, kuten liitteen avaamisen klikkaamalla. Vakoiluohjelma toimii asennuksen jälkeen siten, että sen löytäminen tai poistaminen laitteesta on vaikeaa tai jopa mahdotonta. Markkinoilla on olemassa erilaisia vakoiluohjelmia. Osa ohjelmista esimerkiksi tallentaa näppäimistön käytön mahdollistaen siten esimerkiksi kaikkien salasanojen sekä

kirjoittamien viestien sisällöt. Vakoiluohjelman avulla voidaan saada selville myös esimerkiksi se, kenelle soitetaan ja kuka soittaa, millä internet-sivuilla käydään ja mitä tietoja sieltä haetaan tai mitä sovelluksia laitteella käytetään sekä minne laite paikantuu. (Hakkarainen 2019, 50.) Vakoiluohjelmia ei käytännössä pitäisi olla mahdollista ostaa virallisista sovelluskaupoista, kuten App Store tai Google Play. Enimmäkseen niitä hankitaan suoraan ohjelmantekijöiden omilta nettisivustoilta. Virallisissa sovelluskaupoissa voi tosin olla myynnissä vakoiluohjelmien kaltaisia paikantamiseen suunniteltuja sovelluksia, mitkä on markkinoitu sallittuine käyttötarkoituksineen, kuten vanhuksen seuraaminen hänen turvallisuutensa vuoksi. Näitä sitten voidaan väärinkäyttää aivan eri tarkoituksessa, mihin ne on alun perin kehitetty. (Nyman & Kankaala 2020, 18–19.)

Myös lapsia voidaan käyttää seuraamisen ja vakoilun välikäsinä teknisiä välineitä hyödyntämällä (Hakkarainen 2019, 45). Jo hyvin nuorilla, alakouluikäisillä lapsilla on käytössään omat puhelimet. Vainoamiseen syyllistyvä vanhempi saattaa seurata lapsen puhelinta paikannuksen sallivan sovelluksen kautta. Myös vakoiluohjelman asentaminen lapsen puhelimeen voi tulla kyseeseen. Pienikokoisen GPS-paikannuslaitteen saa myös huomaamattomasti kätkeytyä lasten tavaroihin, kuten koulureppuun tai takin pikkutaskuun. (Digitaalinen vaino parisuhteessa, 29.)

4.3 Digitaalisen väkivallan uhrien näkökulmasta

Koska digitaalisessa väkivallassa voi tekovälineenä käyttää melkein mitä tahansa teknologista välinettä, jää se usein piiloon ja uhrilta havaitsematta. Digitaalinen väkivalta onkin usein näkymätöntä toimintaa, missä väkivallan tekijän ei tarvitse olla maantieteellisesti lähellä uhria. Se on täysin ajasta ja paikasta riippumatonta. Uhri ei siis välttämättä tiedä miten tai milloin häntä tarkkaillaan. Tämä voi aiheuttaa uhrissa turvallisuuden tunteen horjumista ja oman elämänhallinnan tunteen romahtamista. (Hakkarainen 2019, 14.) Digitaalisen väkivallan uhrin jälkiseuraukset voivat jatkua vielä vuosia, vaikka väkivalta olisi jo päättynytkin ja tiet lopullisesti eronneet väkivallan tekijän kanssa. Alituinen vakoilun kohteena oleminen voi johtaa uhrin vainoharhaisuuteen ja jatkuvaan varuillaan oloon. (Hakkarainen 2019, 47–48.) Toisaalta jo pelkästään puhelimen viestiänen kuuleminen saattaa aiheuttaa trauman uhrissa, joka on joutunut olemaan jatkuvan puhelinhäirinnän kohteena. (Hakkarainen 2019, 70.)

Digitaaliseen väkivaltaan liittyvät teot voivat kuulostaa sivulliselle uskomattomilta ja mahdottomilta (Hakkarainen 2019, 14). Digitaalisen väkivallan vähättelyyn voivat tahattomasti osaamattomuuttaan syyllistyä myös viranomaiset. Jos digitaalisen väkivallan uhri apua pyytäessään kohtaa viranomaisten tai ammattilaisten taholta epäilyä teon uskottavuudessa, vähättelyä tai uhrin itsensä syyllistämistä, voi sillä olla merkittävät seuraukset väkivallan uhrille. (Hakkarainen 2019, 77.)

Viranomaisilla, kuten myös muilla digitaalisen väkivallan uhrin läheisillä, on usein tapana ehdottaa ratkaisuksi sitä, että uhri vähentäisi teknologisten välineiden käyttöä, kuten esimerkiksi poistamalla

omia profiileja ja tilejä eri sosiaalisen median palveluista. Kuitenkin on muistettava, että myös uhri on oikeus käyttää teknologiaa. Uhri ei ole koskaan vastuussa väkivallasta, vaan vastuu on aina tekijällä. (Hakkarainen 2019, 81.) Uhrille tämänkaltainen ohje saattaa olla henkisesti musertava, sillä hänen elinympäristöään on saatettu jo vuosia kaventaa tarkkailemalla hänen toimiaan tai rajoittamalla sosiaalisen median käyttöä (Liukkonen 2019).

On äärimmäisen tärkeää uhrien kannalta, että myös poliisi on digitaalisen väkivallan ilmiöstä perillä. Kolmannen sektorin lisäksi myös poliisin on kohdattava uhrin sensitiivisesti ja suhtauduttava ilmiöön vakavasti sekä ammattitaitoisesti. Kyseessä on yhtä lailla uhrien tuntema avunsaanti sekä poliisin oma ammattitaito ja -ylpeys, unohtamatta molempien tahojen oikeusturvaa.

4.4 Aiempia tutkimuksia parisuhteessa tapahtuvasta digitaalisesta väkivallasta

4.4.1 Suomessa tehtyjä tutkimuksia

Kuten aiemmin on jo todettu, digitaalinen väkivalta käsitteenä on Suomessa vielä suhteellisen uusi ja tuntematon. Ensimmäisen kerran Suomessa digitaaliseen ulottuvuuteen parisuhteessa oli perehtynyt Jonna Brandt tehdessään vuonna 2017 pro gradu -työn eron jälkeisistä digitaalisen vainon kokemuksista. Tämän jälkeen Naisten Linjan Turv@verkko-hanke toimi pioneerina toteuttaen vuonna 2018 verkkokyselyn digitaalisen väkivallan kokemuksista parisuhteessa ja sen jälkeen. Hankepäällikkönä toimi Louna Hakkarainen. Tätä ennen Suomessa ei ollut keskitytty parisuhteen aikaiseen teknologisiin välinein tapahtuvaan väkivaltaan eikä sillä saralla ollut tehty väkivaltatyötä aikaisemmin. Maailmalla ilmiö ja käsite on ollut tunnetumpi jo paljon aiemmin ja muun muassa Australiassa on tehty aiheesta tutkimuksia. (Hakkarainen, haastattelu 13.4.2022.) Digitaalisesta väkivallasta on Suomessa tehty Jonna Brandtin pro gradu -tutkielman jälkeen myös joitakin muita opinnäytetöitä tai tutkielmia eri tarkastelukulmista lähestyen.

Jonna Brandt (2017). Brandt (2017) on tehnyt Lapin yliopistossa sosiaalityön pro gradu -tutkielman ”Teknologia vainon väylänä – Eron jälkeisen digitaalisen vainon kokemuksia”. Brandt on tutkinut eron jälkeistä digitaalista vainoa sekä vainottujen kokemuksia itse vainosta ja turvallisuudentunteesta. Tutkimusta varten haastateltiin neljä henkilöä. Lisäksi tutkimuksessa käytettiin Varjo-hankkeen ja Naisten Linjan yhteistyössä tehdyn suljetun verkkoryhmän keskusteluaineistoa, joka oli suunnattu vainotuille naisille. Vainon kohteena olleet henkilöt kokivat digitaalisen vainon häiritsevänä sekä arkea hankaloittavana. Tutkimuksen mukaan vainottujen kokema turvallisuudentunteen kasvatti arjen hallintaa sekä heidän toimintakykynsä - toisaalta turvattomuudentunteen ja pelon lamatessa sitä. (Brandt 2017.)

Louna Hakkarainen (2019). Hakkarainen julkaisi Naisten Linjan Turv@verkko-hankkeen toteuttaman verkkokyselyn pohjalta oppaan digitaalisesta väkivallasta parisuhteessa ja sen jälkeen. Opas

on suunnattu digitaalisen väkivallan kokijoille, ammattilaisille sekä uhrien läheisille. Opasta varten Naisten Linjan Turv@verkko-hanke toteutti vuonna 2018 verkkokyselyn naiseksi itsensä määritteleville henkilöille. Kyselyssä selvitettiin kokemuksia digitaalisesta väkivallasta. Kyselyyn tuli 224 vastausta, joihin Hakkaraisen laatima opas perustuu. Saatujen vastausten perusteella on todettu, että digitaalinen väkivalta Suomessa on hyvin moniulotteista. Sen taustalla on vahvasti usein tarve kontrolloida toista ihmistä. Oppaassa myös on todettu digitaalisen väkivallan tunnistamisen olevan haasteellista, jopa viranomaisille. (Hakkarainen 2019.) Naisten Linjan Turv@verkko-hanke jatkuu edelleen vuoden 2022 ajan. Kyseessä on kehittämis- ja vaikuttamishanke, jonka tavoitteena on ennalta estää tyttöihin ja naisiin kohdistuvaa digitaalista väkivaltaa sekä auttaa tällaisen väkivallan kohteeksi joutuneita toipumaan kokemastaan. Palveluiden kehitys ja ammattilaisten koulutus ovat hankkeen ydinkohtina. (Naisten Linja Suomessa ry 2022.)

4.4.2 Kansainvälisistä tutkimuksista

Digitaalisesta väkivallasta (engl. digital harassment and abuse) ja verkkoympäristössä tapahtuvasta häirinnästä (engl. online harassment) on tehty joitakin tutkimuksia muun muassa Yhdysvalloissa ja Australiassa. Verkkootikkelissaan tutkijat Anastasia Powell, Adrian J. Scott ja Nicola Henry toteavat, että digitaalisen väkivallan tutkimukset ovat enemmänkin keskittyneet lapsien ja nuorten kokemaan verkkokiusaamiseen (engl. cyberbullying). Aikuisten kokemasta digitaalisesta väkivallasta ja häirinnästä on kansainvälisiä tutkimuksia varsin vähän. Näin ollen digitaalisen väkivallan ja häirinnän laajuudesta, luonteesta sekä sen vaikutuksista aikuisiin uhreihin on vasta vähän tietoa. (Powell ym. 2018, suomentanut Sampanmaa-Matilainen.)

Jokusen kansainvälisen tutkimuksen mainitakseni on Yhdysvalloissa Pew Research Center tutkinut vuonna 2017 digitaalista väkivaltaa. Tehdyn tutkimuksen mukaan digitaalista väkivaltaa sen eri muodoissa oli kokenut 41 prosenttia aikuisista miehistä ja naisista, 18–29 -vuotiaista peräti 67 prosenttia. (Pew Research Center 2017, suomentanut Sampanmaa-Matilainen.) Powell, Scott ja Henry mainitsevat artikkelissaan, että Australiassa tehdyssä 18–54 -vuotiaille aikuisille suunnatussa tutkimuksessa naiset kokivat miehiä enemmän verkossa tapahtuvaa seksuaalista häirintää, mikä viittaa sukupuolten välisiin eroihin digitaaliseen väkivaltaan liittyvässä seksuaalisessa häirinnässä (Powell ym. 2018, suomentanut Sampanmaa-Matilainen).

5 MILLOIN DIGITAALINEN VÄKIVALTA PARISUHTEESSA VOI ILMETÄ RIKOKSENA?

Esitutkintalain (ETL 805/2011) 1 luvun 2 §:ssä määritellään esitutkinnassa selvitettävät asiat. Kyseisen lainkohdan mukaan esitutkinnassa tulee selvittää muun muassa epäilty rikos, sen teko-olosuhteet, aiheutettu vahinko, hyöty sekä asianosaiset (ETL 1:2.1). Oleellisin esitutkinnassa

selvitettävistä asioista on se, onko rikosta ylipäättään tapahtunut ja jos on, niin ketkä ovat rikoksen asianosaiset. Rikosoikeudelliseen legaliteettiperiaatteeseen kuuluu se, että esitutkinnassa olevaa tekoa on aina tarkasteltava rikoksen tunnusmerkistön kannalta ja harkittava minkä rikoksen teko kokonaisuudessaan todennäköisesti toteuttaa. (Fredman ym. 2020, 305.)

Esitutkinnassa on tärkeää myös selvittää tekijän motiivi ennen kaikkea siksi, että epäilty tekijä saataisiin sidottua tapaukseen. Motiivin ja rikokseen johtaneiden syiden selvittämisellä on merkitystä myös mahdolliseen syyttämättä tai tuomitsematta jättämiseen sekä rangaistuksen koventamis- tai lieventämisperusteita harkittaessa. (Fredman ym. 2020, 426.) Esimerkiksi, jos epäilty on asentanut entisen puolisonsa kanssa saadun yhteisen lapsen puhelimeen paikannusominaisuuden ja kertoo poliisille esitutkinnassa tehneensä sen lapsen turvallisuuden vuoksi, ja vastaavasti entinen puoliso kertoo kokeneensa asian niin, että hänen liikkumistaan seurataan lapsen välityksellä, voi epäillyn sitominen tapaukseen jäädä avoimeksi. Tällaisessa tilanteessa puhutaan niin sanotusta sana vastaan sana -tilanteesta. Esitutkinnassa hankitun kokonaisnäytön riittävyden arviointi jää kuitenkin aina kansallisen tuomioistuimen ratkaistavaksi (Fredman ym. 2020, 479).

Digitaalinen väkivalta voi täyttää usean eri rikoksen tunnusmerkistön. Aina ei kyse ole kuitenkaan rikoksesta. Kaikkiin ihmisten välisiin suhteisiin liittyy ajoittainen riitely ja mustasukkaisuuden kokeminen, mutta niiden aiheuttaessa pelkoa tai rajoittaessa elämää, on syytä tarkastella tilannetta lähemmin (Hakkarainen 2019, 17). Tässä luvussa käsitelen niiden rikosten tunnusmerkistöjä, joita parisuhteessa tapahtuva digitaalinen väkivalta voi täyttää. Alla on kuvattu esimerkkien avulla osa digitaaliseen väkivaltaan liittyvistä rikosnimikkeistä ja millainen menettely voi täyttää kunkin rikoksen tunnusmerkistön. Rikoksen tunnusmerkistön voi täyttää myös muunlainen menettely kuin esimerkeissä on kuvattu. Huomion arvoista on myös se, että jokin menettely saattaa täyttää usean eri rikosnimikkeen tunnusmerkistön (esimerkiksi tietomurto ja yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen) ja tulla arvioiduksi yhteisrangaistuksena.

Alla olevien rikosnimikkeiden listaus ei ole tyhjentävä. Mahdollista on, että myös muiden rikosnimikkeiden tunnusmerkistöt saattavat täytyä. Jokaisessa arvioinnissa on aina tehtävä tapauskohtainen harkinta. Koska teknologia kehittyy koko ajan valtavaa vauhtia, on mahdotonta arvioida mitä parisuhteessa tapahtuva digitaalinen väkivalta saattaa pitää sisällään. Tekotavat ja -välineet muuttuvat jatkuvasti ja sitä myöten myös lainsäädäntö.

5.1 Minkä rikoksen tunnusmerkistön digitaalinen väkivalta voi täyttää?

5.1.1 Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaaminen, rikoslaki 24 luku

Viestintärauhan rikkominen RL 24:1a. Viestintärauhan rikkomiseen syyllistyy se, ”joka häirintätarkoituksessa toistuvasti lähettää viestejä tai soittaa toiselle siten, että teko on omiaan

aiheuttamaan tälle huomattavaa häiriötä tai haittaa” (RL 24:1a). Säännöksen mukaan viestintärauhan rikkomista ei ole sidottu mihinkään tiettyyn laitteeseen, kuten puhelimeen tai matkapuhelimeen, vaan rikoksen tunnusmerkistö voi täytyä myös erilaisilla nykyaikaisilla viestintäteknologian tarjoamilla välineillä. Lähettämien viestien sisältö ratkaisee lisäksi sen, täyttyykö samanaikaisesti mahdollisesti myös jonkin toisen rikoksen tunnusmerkistö, kuten kunnianloukkaus tai laitton uhkaus. (HE 19/2013 vp, 36–37.)

Digitaalisessa väkivallassa viestintärauhan rikkominen voi täytyä esimerkiksi toistuvilla soitoilla tai lähetetyillä viesteillä, kuten Surakan (2018) kirjoittamassa artikkelissa todetaan. Espoon kärjäoikeuden ratkaisussa (18/139750) oli kyse siitä, että A oli kertonut hänen entisen puolisonsa B:n lähettäneen puolentoista vuoden aikavälillä noin 2000 viestiä. Lähetettyjen viestien määrä kiihtyi loppua kohden ja ne olivat lähetetty mihin vuorokauden aikoihin tahansa. Viestien sisältö oli pääasiassa A:n sekä tämän naisystävän haukkumista. A oli pyytänyt ja vaatinut useaan kertaan B:tä lopettamaan viestien lähettämisen. A oli myös ilmoittanut lähetettyjen viestien häiritsevän häntä. Asiassa riidatonta oli lähetettyjen viestien määrä. Riitaista oli se, oliko viestit lähetetty häirintätarkoituksessa. Artikkelin mukaan kärjäoikeus totesi ratkaisussaan, että B:n yhteydenotot olivat tapahtuneet häirintätarkoituksessa perustellen ratkaisuaan B:n lähettämien viestien määrällä sekä niiden epäasiallisella ja perustelemattomalla sisällöllä. Ratkaisussa todettiin viestien lukumäärän ja sisällön olleen omiaan aiheuttamaan A:lle huomattavaa häiriötä tai haittaa. B:n syyksi luettiin viestintärauhan rikkominen. Kärjäoikeuden ratkaisu jäi lainvoimaiseksi vastaajan peruutettua hovioikeuden tekemänsä valituksen. (Surakka 2018.)

Salakuuntelu RL 24:5. Hallituksen esityksen (HE184/1999 vp, 25) mukaan salakuuntelun rangaistavuuden vaatimuksena on, että kyseessä on keskustelun, puheen tai muun äänen oikeudeton kuunteleminen tai tallentaminen teknisellä laitteella. Tällaisia teknisiä laitteita on mahdotonta tyhjentävästi luetella, mutta muun muassa nimenomaan salakuuntelun suorittamista varten tehdyt laitteet kuuluvat pykälän piiriin. Rangaistavuus edellyttää lisäksi, ettei puhetta ollut tarkoitettu ulkopuolisten kuultavaksi tai ettei puhujalla ollut syytä olettaa ulkopuolisten kuulevan sitä. (HE 184/1999 vp, 26–27.)

Digitaalisessa väkivallassa salakuuntelua voisi olla esimerkiksi koiran paikannuspannassa olevan kuunteluominaisuuden avulla tapahtuva toisen henkilön oikeudeton kuunteleminen (Hakkarainen 2019, 118).

Salakatselu RL 24:6. Salakatselun tunnusmerkistö voi täytyä katselemalla tai kuvaamalla toista henkilöä teknisellä laitteella oikeudettomasti esimerkiksi kotirauhan suojaamassa paikassa (RL 24:6). Kuvaaminen voi olla hetkellistä tai jatkuvaa. Yleisimpiä laitteita ovat tavalliset kamerat, kiikarit ja videokamerat tai esimerkiksi matkapuhelin. (HE 184/1999 vp, 27–28.) Jos toisen henkilön

oikeudettomaan katselemiseen tai kuvaamiseen liittyä kuuntelua tai äänen tallentamista, kuten esimerkiksi videokameralla tapahtuvaa, sovelletaan sekä salakatselu- että salakuuntelusäännöstä (HE 184/1999 vp, 30).

Surakka (2019) kirjoittaa Edilex-verkkoartikkelissa Pohjois-Savon kärjäoikeuden ratkaisusta (18/148569), mikä koski salakatselua. Artikkelin mukaan vastaajat X ja Y olivat hakeneet muutosta hovioikeudelta vaatien syytteen ja korvausvaatimuksen hylkäämistä. Kärjäoikeus oli katsonut X:n ja Y:n syyllistyneen salakatseluun asentamalla riistakameran A:n huoneeseen. X ja Y väittivät kameran asennetun sen vuoksi, että voisivat seurata perheen koirien käyttäytymistä heidän poissa ollessaan. Koirien kuvaamisen perheen poissa ollessa ei lähtökohtaisesti katsota olevan salakatselua. Artikkelin mukaan tässä tapauksessa oli kuitenkin kyse siitä, että riistakamera oli asennettu A:n tietämättä hänen huoneeseensa sellaiselle korkeudelle, ettei se kunnolla kuvannut koirien liikkeitä. Koira näkyi kamerassa vasta sen hypättyä A:n huoneen sängylle. Hovioikeuden arvion mukaan kärjäoikeuden suorittaman näytön arvioinnin tai ratkaisun lopputuloksen oikeellisuutta ei ollut aihetta epäillä, joten hovioikeus ei myöntänyt asialle jatkokäsittelylupaa. Näin ollen kärjäoikeuden antama ratkaisu salakatselusta jäi pysyväksi. (Surakka 2019a.)

Salakuuntelun ja salakatselun valmistelu RL 24:7. Salakuuntelun valmistelurikos voi täytyä esimerkiksi tilanteessa, missä käyttövalmiina oleva nauhuri on piilotettu jonkun pöytälaatikkoon. Vastaavasti myös salakatselun valmistelu vaatii sen, että laite on sijoitettu paikalleen katselemiseen käytettäväksi. Teon rangaistavuuden ehtona on lisäksi se, että henkilön tarkoituksena on ollut oikeudettomasti kuunnella tai katsella toista teknisellä laitteella. Pelkästään laitteen unohtaminen johonkin paikkaan hyväksytyssä tarkoituksessa ei ole rangaistavaa. (HE 184/1999 vp, 30.)

Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen RL 24:8 ja törkeä yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen RL 24:8a. Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen koskee yksityiselämän piiriin kuuluvien arkaluonteisten tietojen, vihjausten tai kuvien oikeudetonta esittämistä joko joukkotiedotusvälinettä käyttämällä tai muutoin toimittamalla lukuisten ihmisten saataville (RL 24:8). Yksityiselämään kuuluvia ovat etenkin perhe-elämään, vapaa-ajan viettoon, terveyteen ja ihmissuhteisiin liittyvät arkaluonteiset tiedot. Olennaista lainkohdassa ei ole se, millä välineellä tieto on levitetty, vaan se, miten suuren joukon käytetty väline saavuttaa. (HE 19/2013 vp, 38–40.) Digitaalisesta väkivallasta puhuttaessa yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen tunnusmerkistö voisi täytyä esimerkiksi parisuhteen aikana kuvattujen seksiä sisältävien videoiden jakamisella tietoverkkoon lukuisten ihmisten saataville. Tunnusmerkistön voi täyttää myös esimerkiksi alastonkuvien levittäminen internetissä ilman toisen lupaa. (Hakkarainen 2019, 119–120.) Myös esimerkiksi tieto sukupuolitaudista voi täyttää rikoksen tunnusmerkistön, kun taas flunssatieto ei sitä tee (HE 19/2013 vp, 38).

Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen törkeä tekemuoto voi tulla kyseeseen, jos yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä aiheutuu suurta kärsimystä tai vahinkoa ja rikoksen kokonaistörkeysvaatimus toteutuu. Kärsimyksen suuruuteen vaikuttaa muun muassa levitetyn tiedon laatu, levittämistapa ja laajuus sekä kärsimyksen pitkäaikaisuus. Suurta vahinkoa voisi olla esimerkiksi se, että jonkun eteneminen työuralla tai tärkeissä koulutusmahdollisuuksissa kärsii tai estyy kokonaan. (HE 19/2013 vp, 44.)

Kunnianloukkaus RL 24:9 ja törkeä kunnianloukkaus RL 24:10. Arvioitaessa kunnianloukkauksen ja yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen tunnusmerkistöjä, menevät ne osin päällekkäin. Tietty lausuma voi kuitenkin useimmiten toteuttaa vain toisen tunnusmerkistön edellytykset. (HE 19/2013 vp, 47.) Edellisessä kappaleessa esimerkkinä käytetty alastonkuvien levittäminen internetissä ilman toisen lupaa voisi täyttää myös kunnianloukkauksen tunnusmerkistön, etenkin jos tarkoituksena on ollut halventaa toista (Hakkarainen 2019, 120).

Edilexin verkkolehdeissä olleessa uutisessa käsiteltiin Lapin käräjäoikeuden ratkaisua (19/109480) kunnianloukkauksesta. Artikkelissa todettiin käräjäoikeuden tuominnan A:n kunnianloukkauksesta. A oli halventanut entistä puolisoaan B:tä laittamalla Facebookiin päivityksen, missä oli B:n kuva, asuinpaikka sekä häntä herjaava treffi-ilmoitus. Teon katsottiin olevan sellainen, että se oli ollut omiaan aiheuttamaan B:lle kärsimystä tai halveksuntaa. Rovaniemen hovioikeus ei myöntänyt asiassa jatkokäsittelylupaa, vaikka A oli käräjäoikeuden ratkaisusta valittanut. (Surakka 2019b.)

Törkeässä kunnianloukkauksessa kokonaistörkeysvaatimuksen lisäksi ankaroittamisperusteena on suuren kärsimyksen tai erityisen suuren vahingon aiheuttaminen samoin perustein kuin törkeässä yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisessä (HE 19/2013 vp, 49).

5.1.2 Vapauteen kohdistuvat rikokset, rikoslaki 25 luku

Laiton uhkaus RL 25:7. Digitaalisessa väkivallassa laitton uhkaus voi täytyä yksinään tai tulla harjittavaksi jonkin toisen rikosnimikkeen, esimerkiksi viestintärauhan rikkomisen, rinnalle. Tällöin lähetettyjen viestien sisältöä on arvioitava erikseen, sekä sitä, täyttyykö jonkun tai joidenkin rikosten tunnusmerkistöt. Teknologisin välinein tapahtuva viestittely voi olla esimerkiksi tekstiviestejä, sosiaalisen median alustoilla lähetettyjä viestejä tai vaikkapa sähköpostiviestejä.

Nykyään laittomia uhkauksia esitetään yhä yleisemmin myös internetin eri avoimilla, suljetuilla tai rajatuilla keskustelupalstoilla. Laittomassa uhkauksessa esiintyvät rikokset, joilla toista henkilöä uhataan, ovat yleisimmin henkirikos, pahoinpitely, tuhotyö, varkaus tai vahingonteko. (HE 226/2020 vp, 8.) Oleellista laitton uhkauksen täyttymisessä on se, että rikos on tehty sellaisissa olosuhteissa, että teko aiheuttaa perusteltua syytä pelätä oman tai toisen henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa (RL 25:7).

Vainoaminen RL 25:7a. Vainoamisessa on kyse siitä, että joku ”toistuvasti uhkaa, seuraa, tarkkailee, ottaa yhteyttä tai muutoin oikeudettomasti vainoaa toista siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta” (RL 25:7a). Vainoamisen tekotavoista toisen henkilön seuraamisella tarkoitetaan fyysistä seuraamista, kun taas toisen tarkkailemisessa voidaan hyödyntää erilaisia teknologisia apuvälineitä (HE 19/2013 vp, 50–51). Vainoamisen yksi tekotavoista on yhteyden ottaminen, mikä voi tapahtua esimerkiksi soittamalla, tekstiviestein tai lähettämällä viesti jollekin avoimelle keskustelupalstalle. Vainoamisen tekotavat voivat olla hyvin monenlaisia ja teknologian kehittyminen tuonee uusia toteuttamistapoja vainoamisrikokselle. Toki tekotavan on edelleen oltava rinnastettavissa vainoamisen tunnusmerkistössä oleviin tekotapoihin. Vainoamisessa oleellista on teon jatkuvuus. Kyse ei siten ole yksittäisestä rikollisesta teosta, vaan osateoista muodostuvasta kokonaisuudesta, joka vakavasti häiritsee kohteen elämänlaatua. (HE 226/2020 vp, 11.)

Surakka (2021) toimittamassaan artikkelissa kirjoittaa Kymenlaakson käräjäoikeuden tekemästä ratkaisusta (20/133875), missä vastaajan katsottiin syyllistyneen vainoamiseen. Tapauksessa vastaaja oli lähettänyt asianomistajalle viestejä, seisoskellut asianomistajan asunnon aidan vierustalla ja ajanut autolla useasti asianomistajan asunnon ohitse. Näiden lisäksi vastaaja oli asentanut asianomistajan autoon paikannuslaitteen. Paikannuslaitteen avulla vastaaja sai useita paikannustietoja asianomistajan auton sijainnista, vaikka se ei lähettänytkaan reaaliaikaista paikannustietoa. Artikkelin mukaan käräjäoikeus katsoi, että vastaaja oli toistuvasti oikeudettomasti tarkkailemalla vainonnut asianomistajaa siten, että menettely on ollut omiaan aiheuttamaan asianomistajassa pelkoa ja ahdistusta. Hovioikeus ei myöntänyt jatkokäsittelylupaa, joten käräjäoikeuden ratkaisu jäi voimaan. (Surakka 2021a.)

Toisinaan vainoamista arvioitaessa katsotaan sen sisältävän jonkin toisen rikoksen tunnusmerkistön, kuten viestintärauhan rikkomisen. Korkein oikeus katsoi häirintätarkoituksessa lähetettyjen tekstiviestien tulleen rikosoikeudellisesti riittävästi arvioiduksi soveltamalla vainoamista sekä lähestymiskiellon rikkomista. (KKO 2021:7.)

Lähestymiskiellon rikkominen on rikos, mikä saattaa myös täytyä parisuhteessa tapahtuvassa digitaalisessa väkivallassa. Lähestymiskiellon rikkomisesta säädetään rikoslain 16 luvun 9 a §:ssä (902/1998). Digitaalisessa väkivallassa lähestymiskiellon rikkominen tyypillisimmillään tulee kyseeseen silloin, kun lähestymiskieltoon määrätty ottaa yhteyttä suojattuun henkilöön esimerkiksi sosiaalisen median alustoilla, tekstiviestitse tai vaikkapa sähköpostitse.

Pakottaminen RL 25:8. Pakottaminen voi tulla kyseeseen silloin, kun toista henkilöä oikeudettomasti joko väkivaltaa tekemällä tai sillä uhkaamalla pakotetaan tekemään, sietämään tai tekemättä jättämään jotain. Pakottamiseen liittyy aina joko väkivallan teko tai sillä uhkaaminen. Painostuskeinon tai läheisen henkilön uhkaamisen katsotaan sisältyvän myös väkivallalla uhkaamiseen.

Merkityksellistä on se, että painostuskeinolla pystytään vaikuttamaan toisen omaan tahtoon ja muuttamaan omaa tekemistään. (HE 94/1993 vp, 111.)

Digitaalisessa väkivallassa pakottaminen voisi tulla kysymykseen esimerkiksi Surakan (2015) esiin tuomassa tapauksessa, missä vastaaja oli ensin pahoinpidellyt uhria, ja tämän jälkeen oli väkivallalla uhkaamalla pakottanut uhrin antamaan lausunnon matkapuhelimen videokameralle. Uhri oli pakotettu ilmoittamaan videolle valehdelleensa ja kertomaan totuudenvastaisesti tekoon syyllistyneistä henkilöistä. Artikkelin mukaan Rovaniemen hovioikeus totesi ratkaisussaan (15/130468), että kyse oli kahdesta erillisestä teosta sen täyttäen sekä pahoinpitelyn että pakottamisen tunnusmerkitöt eikä katsonut pakottamisen sisältyneen pahoinpitelyyn. (Surakka 2015.)

Pakottamisen tunnusmerkitö voisi niin ikään täytyä, jos esimerkiksi toista väkivalloin tai väkivallalla uhkaamalla painostetaan näyttämään itselle osoitetut teksti- tai muut viestit (Hakkarainen 2019, 117). Tällöin pyrkimyksenä on vaikuttaa toisen henkilön omaan tahtoon.

5.1.3 Tieto- ja viestintärikokset, rikoslaki 38 luku

Viestintäsalaisuuden loukkaus RL 38:3 ja törkeä viestintäsalaisuuden loukkaus RL 38:4.

Viestintäsalaisuuden loukkaus digitaalisen väkivallan muotona voi tulla kyseeseen esimerkiksi asentamalla vakoiluohjelma toisen puhelimeen.

Surakka (2022) kirjoittaa verkkoartikkelissaan Pirkanmaan käräjäoikeudessa vuonna 2019 olleesta tapauksesta (19/114416), missä vastaaja oli asentanut asianomistajan matkapuhelimeen Mspysivustolta lataamansa SuperSU-vakoiluohjelman. Vastaaja oli vakoiluohjelman avulla saanut tietoonsa asianomistajan ja kolmannen henkilön välisten viestien sisältöjä. Käräjäoikeus oli katsonut teon täyttävän viestintäsalaisuuden loukkauksen tunnusmerkitön. (Surakka 2022.)

Viestintäsalaisuuden loukkauksen tunnusmerkitö voi täytyä myös esimerkiksi silloin, jos lukee toiselle osoitetut tekstiviestit tämän puhelimesta ilman lupaa. Puolisolle osoitettujen viestien lukeminen liittyy useimmiten sairaalloseen mustasukkaisuuteen sekä pakottavaan kontrolliin tarpeeseen. (Hakkarainen 2019, 116.)

Myös viestintäsalaisuuden loukkauksen törkeä tekemuoto saattaa tulla kyseeseen, jos teolla aiheutetaan suurta kärsimystä tai erityisen suurta vahinkoa. Tällöin myös rikoksen on oltava kokonaisuutena arvostellen törkeä. (RL 38:4.)

Tietomurto RL 38:8 ja törkeä tietomurto RL 38:8a. Tietomurron tunnusmerkitö voi täytyä esimerkiksi silloin, jos joku käyttää toiselle kuuluvaa käyttäjätunnusta tai muuten oikeudettomasti turvajärjestelyt murtamalla tunkeutuu tietojärjestelmään tai sen suojattuun osaan (RL 38:8). Savolaisen (2021) toimittamassa verkkouutisessa käsitellään Helsingin hovioikeuden tuomiota

(21/130856), missä vastaaja oli luvatta kirjautunut uhrin Instagram-tilille ja julkaissut siellä uhrista alastonkuvan. Vastaaja tuomittiin sekä tietomurrosta että yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä. (Savolainen 2021.) Törkeä tietomurto voi tulla arvioitavaksi esimerkiksi silloin, kun tietomurto tehdään erityisen suunnitelmallisesti ja on myös kokonaisuutena arvioiden törkeä (RL 38:8a).

Identiteettivarkaus RL 38:9a. Identiteettivarkaudessa on kyse kolmannen osapuolen erehdyttämisestä käyttämällä luvatta esimerkiksi toisen henkilötietoja. Tietojen käyttämisestä tulee aiheutua taloudellista vahinkoa tai vähäistä suurempaa haittaa sille, jota tieto koskee. (RL 38:9a.) Jos esimerkiksi toisena henkilönä esiintyen lähettää viestejä kolmannelle osapuolelle, voi täyttää identiteettivarkauden tunnusmerkistön. Riippuen viestien sisällöstä myös jokin toinen rikos voi täytyä, kuten kunnianloukkaus, jos viesteissä esimerkiksi haukutaan tai mustamaalataan toista. (Hakkarainen 2019, 118.) Toisen nimissä eri sosiaalisen median alustoihin, kuten Facebookiin tai Instagramiin, tehty profiili voi myös täyttää identiteettivarkauden tunnusmerkistön. Tässäkin harkittavaksi tulee lisäksi se, mitä toisen henkilön profiililla on tehty ja mitkä tunnusmerkistöt mahdollisesti lisäksi täyttyvät. (Hakkarainen 2019, 120.)

5.2 Missä menee rikollisuuden raja?

Jokainen yksittäinen tapaus sen arvioimiseksi, täyttyykö kyseisessä tapauksessa rikoksen tunnusmerkistö vai ei, vaatii tapauskohtaisen harkinnan. Asiaa ratkaistaessa on käytettävä lakiin perustuva kokonaisharkintaa. Alle on koottu esimerkinomaisesti joitakin tuomioistuinten ratkaisuja siitä, milloin rikollisuuden raja on jäänyt ylittymättä.

Viestintärauhan rikkominen. Viestintärauhan rikkomista arvioitaessa yksittäisen viestin lähettäminen tai soittaminen ei täytä kyseisen rikoksen tunnusmerkistöä, vaan tunnusmerkistö edellyttää toistuvien viestien lähettämistä tai soittamista. Tarkkoja lukumääriä ei kuitenkaan pystytä esittämään, vaan rangaistavuutta pohtiessa on arvioitava teon häiritsevyyttä uhrille sekä tekijän tahallista häirintätarkoitusta. Lainpykälän mukaisesti viestien tai soittojen on oltava omiaan aiheuttamaan asianomistajalle huomattavaa häiriötä tai haittaa. Abstraktin vaaran taso siten riittää. Arviota tehtäessä on huomioitava viestien tai soittojen lukumäärä, ajankohta, viestien sisältö sekä viestintävälineen luonne ja sen sijoittelu. Sähköpostiviestien haitan on katsottu olevan hyvin vähäistä verrattuna puhelinsoittoihin. Näin ollen sähköpostiviestien kohdalla tunnusmerkistön toteutumista on pidettävä melko korkealla. (HE19/2013 vp, 36–37.)

Helsingin hovioikeus hylkäsi syytteet viestintärauhan rikkomisesta sekä kunnianloukkauksesta tapauksessa, missä A oli lähestynyt B:tä sosiaalisessa mediassa reilun kuukauden aikana yhteensä seitsemän kertaa. Yhdessä näistä A tyydytti itseään videolla. Viestintärauhan rikkomisen osalta hovioikeus katsoi, ettei yhteydenottojen kokonaisuutta ollut pidettävä sellaisena, mikä aiheuttaisi B:lle huomattavaa häiriötä tai haittaa. Tuomion mukaan itsensä tyydyttämistä koskevan videon

lähettäminen toiselle olisi sinänsä voinut täyttää kunnianloukkauksen tunnusmerkistön, mutta teon tahallisuus loukkaamistarkoituksessa jäi asiassa näyttämättä toteen ja syyte kunnianloukkauksesta hylättiin. (HeIHO 2021:15.)

Salakatselu ja kunnianloukkaus. Helsingin hovioikeuden ratkaisussa syytteet salakatselusta ja kunnianloukkauksesta hylättiin. Tapauksessa A oli oikeudettomasti valokuvannut ja videoinut huomattavan päihtyneenä ollutta aviopuolisoaan B:tä heidän ja kahden yhteisen lapsen kodissa. Valokuvia oli ollut neljä sekä yksi videotallenne. Kuvausmateriaalin oli A esittänyt todisteena lasten huoltajuutta, asumista ja tapaamista koskeneessa oikeudenistunnossa. Hovioikeus otti huomioon kuvaamiseen liittyneet olosuhteet kokonaisuudessaan ja katsoi, ettei kuvaaminen ollut tapahtunut oikeudettomasti ja hylkäsi syytteet salakatselusta. Kunnianloukkauksen osalta hovioikeus katsoi, ettei A ole tahallisesti pyrkinyt halventamaan B:tä esittäessään valokuvat ja videotallenteen lasten huoltajuutta, asumista ja tapaamista koskeneessa oikeudenkäynnissä. Myös syyte kunnianloukkauksesta hylättiin. (HeIHO 2014:1.)

Salakuuntelu. Korkein oikeus katsoi ennakkopäätöksessään, ettei A ollut syyllistynyt salakuunteluun. Tapauksessa oli kyse siitä, että A oli äänittänyt omassa asunnossaan keskustelun, missä oli ollut osallisena myös muita henkilöitä. Äänittämiseen ei ollut läsnäolijoiden suostumusta eivätkä he olleet tietoisia siitä. Korkein oikeus katsoi, ettei A:n kohdalla kyse ollut rangaistavasta menettelystä, sillä A oli myös itse osallistunut keskusteluun. (KKO 1981-II-182.)

Vainoaminen. Surakka (2021) kirjoittaa verkkoartikkelissa vainoamissyytteen hylkäämisestä. Artikkelin mukaan Itä-Suomen hovioikeus hylkäsi syytteen vainoamisesta tapauksessa (21/106976), missä vastaaja oli laittanut puolisonsa autoon paikanninsovelluksella varustetun puhelimen. Vastaaja kertoi avioeroharkintaansa varten haluavansa selvittää puolisonsa auton sijaintia sekä puolison kertomien totuudenmukaisuutta. Prepaid-liittymällä ja puhelimen etsimiseen tarkoitettulla sovelluksella varustettu puhelin oli puolison autossa viiden päivän ajan. Artikkelin mukaan asiassa riidatonta oli se, että vastaaja oli salaa teknisen apuvälineen avulla selvittänyt puolisonsa sijaintia ja hovioikeus katsoikin käräjäoikeuden tavoin, että vainoamisen tunnusmerkistössä tarkoitettu tarkkailu sinänsä täyttyy. Kysymykseen nousi kuitenkin suoritetun tarkkailun kesto ajallisesti ja hovioikeus katsoi, ettei menettely sellaisenaan ollut omiaan aiheuttamaan puolisolle sellaista vakavasti häiritsevää tilaa, jonka olisi katsottu muodostuvan erittäin pelottavaksi tai ahdistavaksi ja elämää hallitsevaksi. Syyte vainoamisesta hylättiin. (Surakka 2021b.)

Laiton uhkaus. Laittoman uhkauksen tunnusmerkistön täytyminen vaatii sen, että uhkauksen on jossakin vaiheessa tultava uhatun henkilön tietoon, kuten korkeimman oikeuden ratkaisusta KKO 2013:50 ilmenee. Korkein oikeus katsoi kyseisessä ennakkopäätöksessä, ettei laittoman uhkauksen tunnusmerkistö täyttynyt verkkoympäristössä tapahtuneessa tapauksessa, missä uhkaus ei

ollut tullut uhkausten kohteiden tietoon. Kyseisessä tapauksessa uhkaaja oli internetin keskustelupalstalla vakavasti uhannut muun muassa ampumisella ja eduskuntatalon räjäyttämällä pääministeriä, valtiovarainministeriä sekä eduskunnassa työskenteleviä henkilöitä. Poliisi oli toimittanut tietoonsa tulleen kirjoituksen valtioneuvoston ja eduskunnan turvallisuudesta vastanneille henkilöille. Turvallisuusyksikössä uhkausta pidettiin vakavana. Koska uhkaus ei ollut tullut uhattujen tietoon, oli tapauksessa jäänyt näyttämättä se, että heillä olisi ollut perusteltu syytä pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa puolesta. Laittoman uhkauksen tunnusmerkistön ei näin katsottu täytyneen. (KKO 2013:50.)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

6.1 Pohdintaa tutkimustuloksista

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kirjallisuuskatsauksen avulla selvittää, mitä on digitaalinen väkivalta parisuhteessa sekä tunnistetaanko parisuhteessa tapahtuva digitaalinen väkivalta rikosoikeudellisesti. Tarkoitus oli kerätä ajantasaista ja luotettavaa tietoa uudehkosta ilmiöstä sekä pohtia ilmiön rikosoikeudellista näkökulmaa.

6.1.1 Ensimmäinen tutkimuskysymys

Hain kirjallisuuskatsauksen avulla ensiksi vastausta seuraavaan kysymykseen: Mitä on digitaalinen väkivalta parisuhteessa? Katsauksen perusteella voidaan todeta ilmiön olevan Suomessa vielä kohtuullisen uusi ja tuntematon. Suomessa ilmiötä on tutkittu vasta vähän, vuodesta 2017 lähtien, minkä jälkeen ilmiö on jonkin verran ollut esillä mediassa. Maailmalla taasen, esimerkiksi Australiassa ja Yhdysvalloissa, on ilmiö tunnistettu jo aiemmin, mutta kansainvälisiäkin tutkimuksia parisuhteessa tapahtuvasta digitaalisesta väkivallasta on tehty verrattain vähän. Digitaalisen väkivallan ollessa ilmiönä vielä suhteellisen uusi, on sen tunnistamisessa toisinaan haasteita, jopa viranomaisten taholta. Digitaalista väkivaltaa määriteltäessä voidaan todeta ilmiön olevan hyvin moniulotteinen ja osin myös vaikeasti määriteltävä. Ilmiötä pitäisi tarkastella laajasti eikä liian suppeasti. Laajasti katsottuna kyse on ilmiöstä, missä käytetään apuna eri teknologioita, kuten älypuhelimia, tietokoneita, paikannuslaitteita, sosiaalisen median alustoja taikka äänen ja kuvan tallentimia. Teknologian suomien mahdollisuuksien avulla kohdistetaan toiseen henkilöön väkivaltaa, vainoamista, loukkaamista tai seksuaalista häirintää.

Digitaaliseen väkivaltaan parisuhteessa liittyy usein vahva tarve kontrolloida toista ihmistä. Kyse on vallan käytöstä. Parisuhteessa digitaalinen väkivalta on myös esimerkiksi kumppanin vuorovaikutuksen kontrolloimista, tarkkailemista tai paikantamista sekä toistuvilla viesteillä tai puheluilla häirittämistä. Digitaalinen väkivalta on usein näkymätöntä, ajasta tai paikasta riippumatonta toimintaa. Se mahdollistaa tekijän toimimisen myös maantieteellisesti etäältä. Psykologiset vaikutukset uhriin

voivat olla merkittävät, sillä digitaalisen väkivallan ominaispiirteestä johtuen uhrit eivät välttämättä tiedä milloin tai miten heitä esimerkiksi tarkkaillaan. Viranomaisten, kuten poliisin, on tärkeä tunnistaa ilmiö, olla tietoinen teknologisista välineistä ja niiden mahdollistamista tekotavoista, jotta digitaaliseen väkivaltaan osataan puuttua asianmukaisesti.

6.1.2 Toinen tutkimuskysymys

Toiseen tutkimusongelmaan, miten parisuhteessa tapahtuva digitaalinen väkivalta tunnistetaan rikosoikeudellisesti, selvitin vastausta oikeuskirjallisuudesta, oikeuskäytännöstä sekä rikos- ja prosessioikeuteen liittyvistä artikkeleista. Tämän kirjallisuuskatsauksen perusteella voidaan todeta, että digitaalinen väkivalta rikosoikeudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna saattaa täyttää usean eri rikosnimikkeen tunnusmerkistön. Kyse on teknologiavälitteisestä ilmiöstä, mitä rikoslaki (39/1889) ei suoraan sellaisenaan tunnista. Jokainen tapaus vaatii siten tapauskohtaisen harkinnan. Varsin usein voi olla kyse hiuksenhienosta erosta, minkä rikoksen tunnusmerkistö täyttyy ja mikä rikos on kyseessä. Opinnäytetyössä luettelin oikeuskäytännöstä esiin tulleiden esimerkkien avulla parisuhteessa tapahtuvaan digitaaliseen väkivaltaan liittyviä rikoksia. Vainoaminen, viestintärauhan rikkominen, yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen ja salakatselu ovat eräitä rikoksia, joiden tunnusmerkistö digitaalisessa väkivallassa voi täytyä. Tyhjentävää ja yksityiskohtaista listausta on mahdotonta tehdä. Teknologia kehittyy jatkuvasti ja valtavalla voimalla, joten kaikkia mahdollisia rikosnimikkeitä mitä digitaalinen väkivalta saattaa sisältää, ei käytännössä pysty luettelemaan.

Myös se, täyttyykö jossakin tietyssä tapauksessa rikoksen tunnusmerkistö vai ei, vaatii tapauskohtaista arviointia. Opinnäytetyössäni havainnollistin tapausesimerkein sitä, missä menee rikollisuuden raja. Kokosin oikeuskäytännöstä esimerkkitapauksia, joissa eri oikeusasteet olivat todenneet rikoksen tunnusmerkistön jääneen täyttymättä. Ihmisten välisiin suhteisiin ja kommunikointiin on aina kuulunut riitoja ja erimielisyyksiä. Toisinaan kyse voi olla kumppanin todella huonosta ja epämiellyttävästä käytöksestä sen ylittämättä kuitenkin rikoksen rajaa. Tekijän motiivin selvittäminen rikostapaukseen sitomisen vuoksi onkin yksi poliisin esitutkinnassa selvitettäviä asioita. Aina motiivia ei kyetä saamaan selville, jolloin näyttöasteeksi saattaa jäädä asianomistajan kertoma epäillyn kertomaa vastaan. Esimerkiksi epäillyn kertoessa asentaneensa yhteisten lasten puhelimiin paikannusominaisuuden heidän turvallisuutensa vuoksi, ja vastaavasti taasen entisen puolison kertoessa, että hänen liikkumistaan seurataan lasten kautta, jää näytön arviointi tuomioistuimen ratkaistavaksi kokonaisarviointiin perustuen. Joidenkin rikosnimikkeiden kohdalla myös teon jatkuvuudella on merkitystä. Yksittäiset teknologiset välinein tehtävät seuraamiset tai satunnaiset viestien lähettämiset eivät välttämättä täytä minkään rikoksen tunnusmerkistöä, kuten oikeuskäytännöstä selvisi.

Ajan kuluessa ja teknologian kehittyessä myös väkivallan tekemuodot tulevat muuttumaan yhä enemmän teknologiavälitteisemmiksi. Tulevaisuudessa tulemme saamaan enemmän korkeimpien

oikeusasteiden antamia ratkaisuja, jotka tulevat toimimaan ennakkotapauksina ohjaten näin myös muita viranomaisia, kuten poliisia, rikoslain (39/1889) soveltamisessa.

6.2 Luotettavuuden arviointi ja eettisyys

Opinnäytetyön aiheessa oli kyse suhteellisen tuoreesta ilmiöstä, joten siitä ei ollut aineistoa laajasti saatavilla. Aineiston rajauksen suhteen ei siten tullut ongelmia. Louna Hakkaraisen (2019) tekemä opas digitaalisesta väkivallasta parisuhteessa toimi pitkälti lähteenä tässä opinnäytetyössä. Lisäksi tietoa haettiin internetistä. Netistä löytyvästä aineistosta pyrin tämän kirjallisuuskatsauksen lähteiksi valitsemaan lähdekritiikin kestäviä, luotettavia ja virallisia tiedonlähteitä, kuten Terveystieteiden tutkimuskeskuksen ja oikeusministeriön. Aiheeseen liittyvistä lehtiartikkeleista valitsin sellaisia, joissa haastateltiin digitaalisen väkivallan asiantuntijoita, kuten Louna Hakkarasta. Kävin läpi erilaisia tutkimuksia ja kirjallisuutta sekä muuta internetistä löydettävissä olevaa materiaalia, joista poimin tämän kirjallisuuskatsauksen lähteiksi mielestäni tärkeimmät sekä ajantasaisimmat. Rikosnimikkeiden tunnusmerkistöjen kuvaukseen sekä digitaalisen väkivallan esimerkkitapauksiin pyrin ensisijaisesti valitsemaan oikeudellisen tarkastelun kestäviä lähteitä, kuten hallituksen esityksiä, tuomioistuinten päätöksiä ja niihin perustuvia artikkeleita. Kaikkiin rikosnimikkeisiin ei löytynyt esimerkkejä tuomioistuinten ratkaisuista, joten toin teon kuvauksen ilmi muuhun lähteeseen viitaten havainnollistaakseni asiaa kyseisen rikosnimikkeen kohdalta.

Opinnäytetyötä tehdessä on kiinnitetty erityisesti huomiota asianmukaisiin lähdeviitteisiin sekä niiden merkintöihin. Työssä ei ole luvattomasti otettua muiden henkilöiden kirjoittamaa tekstiä.

Tutkimusmenetelmänä tässä opinnäytetyössä oli kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Digitaalisesta väkivallasta ei ollut Poliisiammattikorkeakoulussa aiemmin tehty opinnäytetyötä. Kirjallisuuskatsauksen avulla sain koottua yhteen oleellimmat tiedot digitaalisesta väkivallasta moniulotteisena ilmiönä nimenomaan poliisin näkökulmasta tarkasteltuna. Menetelmän ollessa kirjallisuuskatsaus ei opinnäytetyössä ollut tarkoituksenmukaista avata jokaisen rikosnimikkeen tunnusmerkistöä menemällä syvälle niihin, vaan esimerkkien tavoin havainnollistaa mitkä rikosten tunnusmerkistöt parisuhteessa tapahtuva digitaalinen väkivalta voisi täyttää. Opinnäytetyön kohderyhmän ollessa poliisit päädyin siihen, että nimenomaan esimerkkitapauksin kuvaaminen oli kaikkein käytännöllisin ja havainnollisin tapa. Näin ollen kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä osoittautui oikeaksi valinnaksi.

Opinnäytetyön saavutettavuuteen on kiinnitetty erityistä huomiota. Otsikoista on pyritty tekemään mahdollisimman kuvaavia. Työssä on vältetty käyttämästä lyhenteitä sekä esimerkiksi tekstin lihavoitintia tai kursivoitintia. Työtä tehdessä on huomioitu myös ruudunlukuohjelmaa käyttävät sokeat tai

heikosti näkevät henkilöt asettamalla työssä oleviin kuviin vaihtoehtoinen kuvaus tekstin muodossa. Näin myös he saavat informaation kuvien sisällöistä.

Yksi suuri haaste opinnäytetyössäni oli se, että digitaalinen väkivalta kaikkienensa on laaja ja monitahoinen ilmiö. Mitä enemmän aiheeseen perehdyin, sitä enemmän ilmiön laajuus ja moniulotteisuus avautui itsellenikin. Tässä korostui aiheen rajauksen merkitys ja tärkeys. Parisuhteessa tapahtuvan digitaalisen väkivallan rikosoikeudellisuutta selvittäessäni jouduin rajaamaan käsiteltäviä rikosnimikkeitä, jotta työ pysyisi hallittavissa. Tarkastelun ulkopuolelle jätin kokonaan muun muassa seksuaalirikokset, sillä seksuaalirikoksia koskeva rikoslain (39/1889) 20 luku (723/2022) uudistuu vuoden 2023 alusta. Rikollisuuden ja huonon käytöksen välistä rajaa selvitin ainoastaan muutamien esimerkein työn laajuuden vuoksi. Koin melko haastavaksi työn jäsentämisen sellaiseksi, että kokonaisuus säilyi johdonmukaisena. Koko opinnäytetyöprosessin ajan pyrin pitämään kirkkaana mielessä punaisen langan, jotta työtä olisi helppo lukea ja seurata. Tätä prosessia vaikeutti entisestään se, etten ollut aiemmin tehnyt opinnäytetyötä tai muuta näin kattavaa tieteellistä tutkimusta.

Haasteita opinnäytetyön tekemiselle aiheutti myös se, että digitaaliseen väkivaltaan oleellisena osana kuuluva teknologia ja sen tuomat mahdollisuudet rikoksen tekemisessä kehittyvät koko ajan ja sitä myöten tämänhetkinen tieto vanhenee. Tällä hetkellä digitaalisen väkivallan mahdollistavat välineet ovat tulevaisuudessa historiallisen vanhoja kapistuksia. Jatkuvan kehityksen vuoksi kaikkia mahdollisia digitaalisen väkivallan tekemuotoja, -välineitä ja tunnusmerkistön täyttäviä rikosnimikkeitä on käytännössä mahdotonta luetella. Miten tulevaisuudessa esimerkiksi suhtaudutaan virtuaalisiin lasisiin, jotka tunnistavat kosketuksen ja mahdollistavat muun muassa etäsuutelun (Kempfi 2022). Pystyykö tällaisia lasia käyttämään tulevaisuudessa digitaalisen väkivallan tekovälineenä. Jos virtuaalilasien avulla pystyy etäsuutelemaan, onnistuuko niillä vaikkapa etälyöminen. Sattuuko se. Minkä rikoksen tunnusmerkistö mahdollisesti täytyisi. Tulevaisuuden kehityksen suunta on selvä, mutta se on täynnä avoimia kysymyksiä.

Vaikka itsellä olikin jonkin verran aiempaa osaamista aihealueesta, pyrin opinnäytetyötä tehdessä käsittelemään ja analysoimaan aihetta neutraalisti siten, etteivät omat ennakkokäsitykset tai ajattelumallit vaikuttaisi työn lopputulokseen. Oma oppimiseni aiheesta myös lisääntyi ja syventyi huomattavasti. Ennen kaikkea ilmiön monimuotoisuus avartui ja teknologinen tietämys kasvoi. Uskon voivani hyödyntää oppimaani tietoa tulevaisuudessa työtehtävissäni. Toisaalta teknologia kehittyi koko ajan edelleen tuoden uusia tekemahdollisuuksia, joten jatkuvaa oman tietämyksen päivittämistä ja ylläpitämistä vaaditaan tulevaisuudessakin.

6.3 Jatkotutkimusaiheet

Kuten todettua, Poliisiammattikorkeakoulussa ei ollut ennen tätä opinnäytetyötä tutkittu digitaalista väkivaltaa lainkaan, tämän työn ollessa ensimmäinen selkeästi digitaaliseen väkivaltaan keskittyvä. Tässä opinnäytetyössä lähestyin digitaalista väkivaltaa sen osana parisuhdeväkivaltaa. Myös rikosoikeudellinen arviointi keskittyi digitaaliseen väkivaltaan parisuhdenäkökulmasta. Kuten aiemmin jo useasti todettu, digitaalisen väkivallan ollessa hyvin moniulotteinen ilmiö, jää jatkotutkimusaiheiksi monta eri näkökulmaa, kuten esimerkiksi nuoret digitaalisen väkivallan uhreina. Myös rikosoikeudellinen arviointi siitä, mitkä rikosten tunnusmerkistöt saattavat tulla kysymykseen nuorten kohdalla, olisi luonnollinen jatkumo. Digitaaliseen väkivaltaan liittyviin rikosnimikkeisiin voisi oikeusdogmaattisella menetelmällä toteuttaa syvällisempää rikosoikeudellista arviointia ja pohdintaa tunnusmerkistöistä sekä rikollisuuden rajan ylitymisestä. Niin ikään vuoden 2023 alusta voimaan tuleva rikoslain (39/1889) uusittu luku seksuaalirikoksista (723/2022) ja siitä, miten ne tunnistavat digitaalisen väkivallan, olisi jatkotutkimuksen arvoinen kohta.

Poliiseille suunnattu kyselytutkimus olisi niin ikään mielenkiintoinen sen selvittämiseksi, kuinka hyvin digitaalinen väkivalta tunnistetaan poliisissa ja kuinka yleistä se on. Määrällisenä tutkimuksena voisi selvittää ja tutkia myös sitä, millaisia digitaalisen väkivallan tapauksia poliisilla on ollut tutkimuksessa ja millaisiin lopputulemiin niissä tapauksissa on päädytty (esimerkiksi esitutkinta päätetty poliisissa, rajoitettu syyttäjän toimesta tai saatettu syyttäjälle syyteharkintaan).

Toiminnallisen tutkimuksen toteuttamalla voisi kehittää ja parantaa poliisin kykyä tunnistaa digitaalinen väkivalta. Opinnäytetyön lopputuotoksena voisi tehdä poliisille suunnatun muistilistan, A4-koisen huoneentaulun, digitaalisen väkivallan tunnistamiseksi. Toiminnallisen työn tuotoksena voisi valmistua myös ohje digitaalisen väkivallan uhreille, missä olisi esimerkiksi toimintaohjeita suojautumiseen, todistusaineiston taltioimiseen sekä palveluohjausneuvontaa avun piiriin. Ohjeen voisi toteuttaa yhteistyössä esimerkiksi Poliisihallituksen ja kolmannen sektorin kanssa. Tällä hetkellä joitakin digitaaliseen väkivaltaan liittyviä ohjeita on internetissä olemassa, mutta ne ovat pirstaleisesti saatavilla. Poliisin näkökulmasta katsottuna tehdyn toiminnallisen opinnäytetyön lopputuotoksena syntynyt ohje olisi helposti poliisin saatavilla, ja siten myös helposti jaettavissa digitaalisen väkivallan uhreille.

Digitaalinen väkivalta on ilmiönä poliisiviranomaisten keskuudessakin vielä suhteellisen tuntematon, ja kuten jo todettu, siitä ei ole aiemmin Poliisiammattikorkeakoulussa tehty opinnäytetöitä, joten jatkotutkimusmahdollisuuksia on useita.

LÄHTEET

Bildjuschkin, K. & Ewalds H. & Hietämäki, J. & Kettunen, H. & Koivula, T. & Mäkelä, J. & Nipuli, S. & October, M. & Peltonen, J. & Siukola, R. 2019: Väkivaltakäsitteiden sanasto. Työpaperi 1/2020. Helsinki, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Luettavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139150/URN_ISBN_978-952-343-211-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu 13.9.2022

Brandt, J. 2017: Teknologia vainon väylänä. Eron jälkeisen digitaalisen vainon kokemuksia. Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.

Clas Ohlson 2022: GPS-paikannin Yezpon One 2.0. Verkkosivu. Luettavissa: <https://www.clasohlson.com/fi/GPS-paikannin-Yezpon-One-2-0/p/Pr412288000> Luettu 3.10.2022

Digitaalinen vaino parisuhteessa. Varjo-hanke (2012–17). Oulun ensi- ja turvakoti ry. Viola-väkivaltaista vapaaksi ry. Luettavissa: https://varjosta.fi/wp-content/uploads/2018/06/DigitaalinenVainoParisuhteessa_korjattu.pdf Luettu 5.10.2022

Elisa Oyj 2022a: Musti Active (Paikannus). Verkkosivu. Luettavissa: <https://elisa.fi/musti-active/> Luettu 3.10.2022

Elisa Oyj 2022b: Nest Cam Indoor. Verkkosivu. Luettavissa: <https://elisa.fi/kauppa/tuote/nest-cam-indoor?paymentOption=1&deviceVariant=Cam%20Indoor> Luettu 5.10.2022

Fredman, M. & Kanerva, J. & Tolvanen M. & Viitanen, M. 2020: Esitutkinta ja pakkokeinot. 6., uudistettu painos. Helsinki, Alma Talent Oy.

Gigantti Oy 2022: Aurinkolasit piilokamera. Verkkosivu. Luettavissa: <https://www.gigantti.fi/product/palvelut-ja-lisavarusteet/muut-tarvikkeet/aurinkolasit-piilokamera/219778> Luettu 5.10.2022

Haapala, E. 2020: Digitaaliset seksuaalirikokset. Internetissä tapahtuvan raiskauksen ja lapsen seksuaalisen hyväksikäytön rikosoikeudellinen arviointi. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.

Hakkarainen, L. 2019: Digitaalinen väkivalta parisuhteessa ja sen jälkeen. Opas väkivallan koki-jalle, ammattilaiselle ja läheiselle. Helsinki, Naisten Linja Suomessa ry. Luettavissa: https://images.ctfassets.net/pbxhiiewat8h/NOPIzWCuPzG1sF2HAN-VIa/75f7f2941f100f93e2cfa946b1312863/Digitaalinen-vakivalta-parisuhteessa_28Oct19-1.pdf Luettu 5.4.2022

Hakkarainen, L. 2022: avoin haastattelu. 13.4.2022.

HE 94/1993 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen käsittäviksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi.

HE 184/1999 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamista koskevien rangaistussäännösten uudistamiseksi.

HE 19/2013 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi rikoslain, pakkokeinolain 10 luvun 7 §:n ja poliisilain 5 luvun 9 §:n muuttamisesta.

HE 226/2020 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta.

HeIHO 2014:1.

HeIHO 2021:15.

Kananen, J. 2015: Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Jyväskylä, Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2017: Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä, Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja.

Kemppi, J. 2022: Virtuaalimaailmassa voi pian käyttää suuta – mahdollistaa etäsuutelun. Verkkoartikkeli. Luettavissa: <https://www.iltalehti.fi/digiuutiset/a/06b5d4a6-31f5-4a25-af38-ad4a7606258b>
Luettu 14.10.2022

KKO 1981-II-182.

KKO 2013:50.

KKO 2021:7.

Kleemola, J. 2020: Salakuuntelua itkuhälyttimillä, seurantalaitteita ja vakoiluohjelmia – tällaista on digiväkivalta suomalaisissa parisuhteissa. Verkkoartikkeli. Luettavissa: <https://www.is.fi/menaiset/ilmiot/art-2000007641254.html> Luettu 3.10.2022

Krug E. & Dahlberg L. & Mercy J. & Zwi A. & Lozano R. (toim.) 2005: Väkivalta ja terveys maailmassa. WHO:n raportti. Suom. Salomaa, E.. Jyväskylä, Gummerus Kirjapaino Oy. Luettavissa: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9529608993_fin.pdf?sequence=6&isAllowed=y Luettu 14.9.2022

Liukkonen, S. 2019: Huomaamatonta digitekniikkaa voidaan käyttää väkivallan välineenä. Verkkoartikkeli. <https://www.riku.fi/huomaamatonta-digitekniikkaa-voidaan-kayttaa-vakivallan-valineena/> Luettu 5.10.2022

Mielenterveyden keskusliitto. Väkivaltaa ei pidä sietää. Luettavissa: <https://www.mtkl.fi/mika-askaruttaa/vakivalta/> Luettu 4.10.2022

Naisten Linja Suomessa ry 2022: Turv@verkko-hanke 2018–2022. Luettavissa: <https://naistenlinja.fi/turvaverkko-hanke/> Luettu 4.10.2022

Nyman, L. & Kankaala, L. 2020: Mitä tehdä, jos ex-kumppanisi vainoaa sinua teknologian avulla. Disobey Outreach. Suom. Seiro, A.. Luettavissa: https://varjosta.fi/wp-content/uploads/2020/05/Mitä_tehdä_jos_ex-kumppanisi_vainoaa_sinua_teknologian_avulla.pdf Luettu 4.10.2022

- Pew Research Center 2017: Online Harassment 2017. Luettavissa: <https://www.pewresearch.org/internet/2017/07/11/online-harassment-2017/> Luettu 28.10.2022
- Powell A. & Scott A. J. & Henry N. 2018: Digital harassment and abuse: Experiences of sexuality and gender minority adults. European Journal of Criminology. Luettavissa: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1477370818788006> Luettu 28.10.2022
- Ruuskanen, E. 2020: Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma vuosille 2020–2023. Oikeusministeriön julkaisuja, mietintöjä ja lausuntoja 2020:15. Helsinki, oikeusministeriö. Luettavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162499/OM_2020_15_ML.pdf Luettu 16.9.2022
- Ruuskanen, E. 2021: Digitaalinen maailma ja väkivalta. Oikeusministeriö. Verkkoartikkeli. Luettavissa: <https://oikeusministerio.fi/torjuntaohjelman-seminaarit> Luettu 27.10.2022
- Salminen, A. 2011: Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasa, Vaasan yliopiston julkaisuja. Luettavissa: https://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf Luettu 12.9.2022
- Sandholm, P. 2018: ”Et pääse minusta eroon”. Vainoamiseen altistavia tekijöitä ja vainoamisen motiiveja. Poliisiammattikorkeakoulu. YAMK-opinnäytetyö.
- Savolainen, J. 2021: Hovioikeus: Tietomurto nuorena henkilönä ym. – kärsimyskorvaus yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä 1500 euroa. Edilex-verkkoartikkeli. Luettu 15.10.2022
- Surakka, J. 2015: Nuori pakotti pahoinpitelyn jälkeen 14-vuotiaan uhrin vielä antamaan kameräkännykän videolle tallennetun lausuman – syyllistyi nuorena henkilönä tehdyn pahoinpitelyn lisäksi myös pakottamiseen. Edilex-verkkoartikkeli. Luettu 14.10.2022
- Surakka, J. 2018: Ex-puolisolleen tekstiviestejä lähettänyt nainen tuomittiin viestintärauhan rikkomisesta 50 päiväsakon rangaistukseen – viestit oli lähetetty häirintätarkoituksessa. Edilex-verkkoartikkeli. Luettu 11.10.2022
- Surakka, J. 2019a: Tallentava riistakamera 15-vuotiaan pojan makuuhuoneessa – äiti ja isäpuoli tuomittiin salakatselusta ja lievästä pahoinpitelystä sakkoihin ja vahingonkorvauksiin. Edilex-verkkoartikkeli. Luettu 11.10.2022
- Surakka, J. 2019b: Käräjäoikeus: Entistä puolisoa halventava Facebook-postaus oli kunnianloukkaus – hovioikeus ei myöntänyt jatkokäsittelylupaa. Edilex-verkkoartikkeli. Luettu 12.10.2022
- Surakka, J. 2021a: Lähetteli viestejä, seisokseli asianomistajan asunnon aidan vieressä ja laittoi paikannuslaitteen asianomistajan autoon – vainoamisesta 50 päiväsakkoa ja 1 000 euron kärsimyskorvaus. Edilex-verkkoartikkeli. Luettu 16.10.2022
- Surakka, J. 2021b: Laittoi prepaid-liittymällä varustetun puhelimen pariaksi päiväksi vaimonsa autoon – toisin kuin käräjäoikeus hovioikeus hylkäsi syytteen vainoamisesta. Edilex-verkkoartikkeli. Luettu 16.10.2022

Surakka, J. 2022: Vakoiluohjelman ex-puolisonsa matkapuhelimeen asentanut mies tuomittiin viestintäsalaisuuden loukkauksesta 60 ps rangaistukseen ja korvaamaan kärsimyksestä 800 euroa ja laitteiden uusimiskuluista 469 euroa. Edilex-verkkoartikkeli. Luettu 10.10.2022

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022a: Lähisuhdeväkivalta. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/web/vakivalta/vakivallan-muodot/lahisuhdevakivalta> Luettu 4.10.2022

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022b: Väkivallan muodot. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/web/vakivalta/vakivallan-muodot> Luettu 14.9.2022

Wuokko, H. 2020: Mitä on digitaalinen väkivalta parisuhteessa? Asiantuntija: "Ei ole ok vaatia kumppania näyttämään viestejä tai puhelutietoja". Verkkootikkeli. Luettavissa: <https://anna.fi/ihmiset-ja-suhteet/ihmissuhteet/mita-on-digitaalinen-vakivalta-parisuhteessa-asiantuntija-ei-ole-ok-vaatia-kumppania-nayttamaan-viesteja-tai-puhelutietoja> Luettu 3.10.2022